

Tutkimus lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyä koskevan lainsäädännön toimivuudesta ja kehittämistarpeista

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja
Työ ja yrittäjyys
28/2013

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Tutkimus lasten kanssa
työskentelevien rikostaustan
selvittämismenettelyä
koskevan lainsäädännön
toimivuudesta ja
kehittämistarpeista

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja

Työ ja yrittäjyys

28/2013

Tekijät Författare Authors Wellbe Oy KTM, OTM, YTM Aino-Mari Huhtamäki KTM, Oik. yo Minna Leikkainen MBA Tomi Huhtamäki	Julkaisu-aika Publiceringstid Date Lokakuu 2013 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Tutkimus lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyä koskevan lainsäädännön toimivuudesta ja kehittämistarpeista	
Tiivistelmä Referat Abstract <p>Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) tuli voimaan vuoden 2003 alusta. Lain mukaan työnantajan on selvitettävä lasten kanssa työskentelemään valittavien henkilöiden rikostaustat ennen työsuhteen solmimista tai virkaan nimittämistä. Lain tavoitteena on vähentää lasten riskiä joutua seksuaalisesti hyväksikäytetyksi, väkivallan uhriksi tai houkuteluksi huumausaineen käyttöön. Laki edistää osaltaan lasten oikeutta turvalliseen kasvu- ja opiskelu-ympäristöön.</p> <p>Seurantatutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa siitä, miltä osin voimassa oleva lainsäädäntö on koettu toimivaksi ja miltä osin lainsäädännössä on uudistamistarpeita, jotka on jatkossa huomioitava lainsäädännön kehittämistä arvioitaessa. Tutkimuksessa esitetään kattava kuva rikostaustan selvittämismenettelyn toteuttamisesta käytännössä. Tarkastelun keskiössä on rikostaustan selvittämismenettelyn toimivuus eri osapuolten kannalta. Lisäksi selvitetään lain tulkintaan liittyviä kysymyksiä. Tutkimuksessa tarkastellaan myös mielipiteitä ehdotuksiin, joilla lainsäädäntöä voitaisiin kehittää.</p> <p>Tutkimus on toteutettu haastattelututkimuksena. Rikostaustan selvittämismenettelyyn osalliset tahot ovat rajallinen kohderyhmä ja tutkimuksessa kartoitetaan kokonaisvaltaisesti eri osapuolten kokemuksia lainsäädännöstä. Tutkimuksessa on haastateltu työnantajia, työnantajaan rinnastettavia tahoja sekä lupaviranomaisia, Valvira ja Aluehallintovirastoja, sekä rikosrekisterioteet myöntävää Oikeusrekisterikeskusta. Tärkeä tutkimuksen kohderyhmä ovat olleet myös työntekijät, joiden työtehtäviin lakia sovelletaan. Järjestötasolla on haastateltu työnantaja- ja työntekijäjärjestöjä sekä lastensuojelujärjestöjä.</p> <p>Tiivistelmä tutkimuksen tuloksista on esitetty luvussa 3. Tutkimuksen on toteuttanut Wellbe Oy, vastuuhenkilönään asiantuntija Aino-Mari Huhtamäki.</p> <p>Työ- ja elinkeinoministeriön yhteyshenkilö: Työelämä ja markkinaosasto/Sami Teräväinen, puh. 029 506 0088</p>	
Asiasanat Nyckelord Key words työsuhte, rikostausta, selvittämismenettely, rikosrekisteriote, lapsi, nuori	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN	Verkkojulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562
ISBN	ISBN 978-952-227-794-7
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 79	Kieli Språk Language Suomi, Finska, Finnish
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Vain sähköinen julkaisu Endast som elektronisk publikation Published in electronic format only

Esipuhe

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja/Työ ja yrittäjyys -sarjassa julkaistaan Wellbe Oy:n toteuttama lainsäädännön seurantaselvitys ”Tutkimus lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyä koskevan lainsäädännön toimivuudesta ja kehittämistarpeista”. Tutkimuksen vastuuhenkilönä on toiminut KTM, OTM, YTM *Aino-Mari Huhtamäki*, jonka lisäksi tutkimuksen toteutukseen ovat osallistuneet KTM, oik. yo *Minna Leikkainen* sekä MBA *Tomi Huhtamäki*.

Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelystä annettu laki (504/2002) on ollut voimassa yli kymmenen vuotta. Rikostaustan selvittämismenettelyyn on kiinnitetty huomiota muun muassa eduskunnan kirjallisissa kysymyksissä (KK 920/2009, KK 1111/2009, KK 163/2011 ja KK 29/2012) sekä lakialoitteessa 55/2011, joissa on nostettu esiin lainsäädännön puutteita lasten suojelemisessa. Myös lapsiasiainvaltuutettu on esittänyt lasten kanssa toimivien rikostaustan selvittämismenettelyn epäkohtien korjaamista. Eduskunta on edellyttänyt saattaessaan voimaan Euroopan neuvoston yleissopimusta lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja hyväksikäyttöä vastaan (SopS 87-88/2011), että rikostaustan selvittämismenettelyn uudistamistarpeista laaditaan perusteellinen selvitys. Euroopan unionin parlamentin ja neuvoston direktiivi lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston torjumisesta (2011/92/EU) edellyttää sellaisenaan lainsäädäntötoimia vapaaehtoisten lasten kanssa toimivien rikostaustan selvittämisen osalta.

Tutkimuksesta saatavan tiedon on tarkoitus tukea työ- ja elinkeinoministeriön sekä oikeusministeriön arviointia rikostaustan selvittämislainsäädännön kehittämistarpeista. Seurantatutkimuksen tavoitteena on selvittää, miltä osin voimassa oleva lainsäädäntö on koettu toimivaksi ja miltä osin lainsäädäntöä olisi tarpeen kehittää. Haastattelututkimuksella saadaan kuva rikostaustan selvittämismenettelyn toteuttamisesta eri osapuolten kannalta. Erityisesti työnantajien, työntekijöiden ja Oikeusrekisterikeskuksen kokemukset antavat tärkeää tietoa rikostaustan selvittämismenettelyn toimivuudesta. Tutkimuksessa tarkastellaan myös eri osapuolten mielipiteitä ehdotuksiin, joilla lainsäädäntöä voitaisiin kehittää.

Voimassaolevan lainsäädännön mukainen rikostaustan selvittämismenettely koskee sellaisia työ- tai virkatehtäviä, jotka mahdollistavat läheisen vuorovaikutuksen alaikäisen kanssa. Työnantajat, työnantajaan rinnastettavat tahot ja lupaviranomaiset ovat lain soveltamisedellytysten täyttyessä velvollisia pyytämään työ- tai virkasuhteeseen nimitettävää henkilöä esittämään selvityksen rikostaustastaan. Rikostaustan selvittämislain soveltamisalalle on tyypillistä, että lakia tulkitsevat työnantajat eivät ole pääasialliselta ammatiltaan juristeja. Tämä korostaa lain soveltamisalan selkeyden ja ristiriidattomuuden merkitystä, jotta lakia tulkittaisiin mahdollisimman yhteneväisesti.

Rikosrekisteriotteet myöntävän Oikeusrekisterikeskuksen tehtäväkenttä laajenee muun muassa vapaaehtoisten, lasten kanssa toimivien rikostaustan selvittämistä koskevien lainsäädäntömuutosten seurauksena. Rikostaustan selvittämismenetelyn toimivuuden kannalta on keskeistä, että Oikeusrekisterikeskuksen toimintaedellytykset ovat kunnossa ja rikosrekisteriotteiden myöntäminen voi jatkossakin tapahtua kohtuullisessa ajassa. Olennaista on, että rikostaustan selvittämismenettelyssä voitaisiin välttää aiheettomien hakemusten jättäminen Oikeusrekisterikeskuksen käsiteltäväksi tilanteissa, joissa lain soveltamisedellytykset eivät todellisuudessa täyty. Lain kehittämistarpeita tulee jatkossa arvioida - paitsi huolehtien alaikäisten henkilökohtaisen koskemattomuuden suojelemisesta ja henkilökohtaisen turvallisuuden edistämisestä - myös siitä näkökulmasta, että taustapuitteet lainsäädännön toimivuudelle ovat kunnossa.

Tutkimushankkeen ohjausryhmässä ovat toimineet puheenjohtajana ylitarkastaja *Sami Teräväinen* työ- ja elinkeinoministeriöstä ja jäsenenä lainsäädäntöneuvos *Anna-Riitta Wallin* oikeusministeriöstä, hallitussihteeri *Heidi Manns-Haatanen* sosiaali- ja terveysministeriöstä, toimialajohtaja *Marjatta Syväterä* Oikeusrekisterikeskuksesta, vastaava lakimies *Jaana Meklin* Akava ry:stä sekä työmarkkinalakimies *Ritva Liivala* Kuntatyönantajista.

Helsingissä 19 päivänä syyskuuta 2013

SAMI TERÄVÄINEN
ylitarkastaja
työ- ja elinkeinoministeriö
ohjausryhmän puheenjohtaja

Sisältö

Esipuhe	5
1 Johdanto	11
1.1 Tutkimuksen taustaa.....	11
1.2 Tutkimuksen toteutus	12
2 Tutkimustulokset	18
2.1 Rikostaustan selvittäminen ja selvittämismenettelyn soveltamisala.....	18
2.2 Rikostaustaoitteiden hankkiminen ja käsittely	24
2.3 Näkemyksiä lain ja menettelyn toimivuudesta.....	29
2.4 Lakiiin ja menettelyyn liittyvät kehittämistarpeet ja ongelmakohdat.....	33
2.5 Mielipiteet esitettyihin ehdotuksiin.....	36
3 Yhteenveto	45
Lähteet	52
Liite I Haastattelurunko työnantajat.....	53
Liite II Haastattelurunko lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattorit	58
Liite III Haastattelurunko työnantajaan rinnastettavat tahot.....	59
Liite IV Haastattelurunko työntekijät.....	63
Liite V Haastattelurunko lupaviranomaiset.....	67
Liite VI Haastattelurunko työmarkkinajärjestöt	70
Liite VII Haastattelurunko lastensuojelujärjestöt.....	72
Liite VIII Haastattelurunko Oikeusrekisterikeskus	75

Taulukot

Taulukko 1.	Haastatteluun osallistuneet vastaajaryhmittäin.	13
Taulukko 2.	Haastatteluun osallistuneet alueittain (ei sis. Siviilipalveluskeskusta, Oikeusrekisterikeskusta, työmarkkinajärjestöjä, lastensuojelujärjestöjä ja Valviraa).	14
Taulukko 3.	Haastatteluun osallistuneet työnantajat työnantajaryhmittäin.	15
Taulukko 4.	Haastatteluun osallistuneet työntekijät työnantajaryhmittäin.	16
Taulukko 5.	Selvitysmenettelyjen määrä lain voimassaolon aikana..	18
Taulukko 6.	Keneltä työnantajat ovat pyytäneet rikostaustaotteen?	19
Taulukko 7.	Työnantajien tulkinta pysyväisluonteisuus- ja olennaisuusvaatimuksesta.	19
Taulukko 8.	Arviointi lain soveltamisalasta (työnantajaan rinnastettavat tahot ja lupaviranomaiset).	20
Taulukko 9.	Rikostaustaotteen esittäminen työkoikeilussa.	21
Taulukko 10.	Rikostaustaotteen pyytäminen.	21
Taulukko 11.	Työskentely lain voimassaolon aikana pidempään kuin kolme kuukautta ilman, että rikostaustaotetta on tarvinnut esittää (työ alkanut lain voimassaolon aikana).	22
Taulukko 12.	Saapuneet rikostaustaotehakemukset ja merkinnän sisältäneet otteet v. 2003-2012.	24
Taulukko 13.	Rikostaustaotteet, joissa merkintöjä.	24
Taulukko 14.	Työnantajien ja työntekijöiden käsitys siitä, onko työnantajalla velvollisuus pyytää rikostaustaote, jos työ sisältää olennaisesti ja pysyväisluonteisesti työskentelyä lasten kanssa?	25
Taulukko 15.	Saako henkilön palkata, jos rikostaustaotteella on merkintä?	26
Taulukko 16.	Rikostaustaotteen palauttaminen.	28
Taulukko 17.	Lain soveltamisala estänyt epäsovivien henkilöiden hakeutumisen ja pääsyn työskentelemään lasten kanssa.	30
Taulukko 18.	Rikostaustan selvittämismenettelyn toimivuus eri tahojen kannalta.	31

Taulukko 19. Rikostaustan selvittämismenettelyn vaikutus työhönotto-/luvanhakuprosessin kestoon tai omaan työmäärään.....	32
Taulukko 20. Rikostaustan selvittämismenettely työntekijän kannalta.....	32
Taulukko 21. Työnantajan, työnantajaan rinnastettavan ja lupaviranomaisen näkemys rikostaustan selvittämismenettelystä työntekijän/luvanhakijan kannalta.....	32
Taulukko 22. Sääntelyn toimivuus määräaikaisessa palvelusuhteessa olevien kannalta ottaen huomioon otteen kelpoisuusaika kuusi kuukautta.....	33
Taulukko 23. Rikostaustan selvittämismenettelyn ongelmakohtia.	33
Taulukko 24. Parannusehdotuksia rikostaustan selvittämismenettelyyn.....	35
Taulukko 25. Viranomaisen ilmoitusvelvollisuus.....	37
Taulukko 26. Elinikäinen ammattikielto.....	38
Taulukko 27. Määräaikainen ammattikielto.....	38
Taulukko 28. Milloin elinikäinen ammattikielto on perusteltua?.....	39
Taulukko 29. Milloin määräaikainen ammattikielto on perusteltua?.....	39
Taulukko 30. Ammattikielto eri ammattien osalta.....	40
Taulukko 31. Rikostaustaote alle kolmen kuukauden työ- ja virkasuhteissa.....	40
Taulukko 32. Vakituisten rikostaustan selvittäminen säännöllisin väliajoin.....	41
Taulukko 33. Sopiva aikaväli rikostaustaotteiden toimittamiselle.....	42
Taulukko 34. Sähköinen järjestelmä.....	42
Taulukko 35. Rikostaustaote vapaaehtoistyöntekijöiltä.....	44

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen taustaa

Vuoden 2003 alusta tuli voimaan laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002). Lailla pyritään vähentämään lasten riskiä joutua seksuaalisesti hyväksikäytetyksi, väkivallan kohteeksi tai houkuteluksi huumausaineiden käyttöön. Laki antaa työnantajille ja viranomaisille samaan aikaan sekä mahdollisuuden että velvollisuuden selvittää alle 18-vuotiaiden kanssa työskentelemään valittavien henkilöiden rikostausta. Edellytyksenä rikostaustan selvittämiselle on, että *työhön pysyväisluonteisesti ja olennaisesti kuuluu ilman huoltajan läsnäoloa tapahtuvaa alaikäisen kasvatusta, opetusta, hoitoa tai muuta huolenpitoa taikka muuta työskentelyä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa.*

Tehtävän on sekä ”pysyväisluonteisesti” että ”olennaisesti” liityttävä alaikäisten parissa toimimiseen, jotta se kuuluu rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin. Tämä rajaus lain soveltamisalassa tarkoittaa, että menettelyn ulkopuolelle jäävät sellaiset työtehtävät, joissa työntekijän yhteydenpito lapsiin on satunnaista tai vastaanotto toiminnan luonteista ja joissa voidaan olettaa, ettei lapsen ja aikuisen välille synny sellaista luottamuksellista suhdetta, joka voisi johtaa esimerkiksi seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai houkutteluun huumausaineiden kokeiluun. Lain soveltamisen edellytyksenä on, että lapsen huoltaja ei ole läsnä tehtävään liittyvässä lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutustilanteessa. Lisäksi, mikäli työsuhde kestää vuoden aikana enintään kolme kuukautta, ei oikeutta tai velvollisuutta rikostaustan selvittämiseen ole.

Rikostaustan selvittämismenettelylakia sovelletaan edellytysten täyttyessä seuraaviin tilanteisiin:

- 1) Työ- ja virkasuhteessa tehtävä työ
- 2) Siviilipalvelusvelvollisen työpalvelu
- 3) Työkokeiluun osallistuvan henkilön työ työpaikalla¹
- 4) Perhehoitajan alaikäiselle antama perhehoito
- 5) Yksityisten sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen tuottaminen
- 6) Aamu- ja iltapäivätoimintapalveluiden hankinta

Rikostaustan selvittäminen tapahtuu yleensä niin, että työntekijä hankkii Oikeusrekisterikeskukselta työnantajan pyynnöstä rikostaustaotteen ja esittää sen työnantajalle. Ote ei saa olla kuutta kuukautta vanhempi, kun se esitetään työnantajalle tai viranomaiselle. Työnantaja ei saa ottaa rikostaustaotteesta jäljennöstä, ja ote on

¹ Vuoden 2013 alusta tuli voimaan laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012). Uuden lain myötä aiemmin käytössä olleet ei-työsuhteiset nimikkeet – työharjoittelu, työelämävalmennus ja työkokeilu – yhdistettiin yhdeksi palveluksi, työkokeiluksi.

palautettava sen esittäneelle henkilölle välittömästi. Työnantajan harkintaan jää, palkkaako hän henkilön, jonka otteella on merkintä. Rikostaustaotteella näkyy merkinnät rikoksista, joilla on arvioitu olevan erityistä merkitystä, kun henkilö työskentelee lasten kanssa. Tällaisia rikoksia ovat: 1) lapsiin kohdistuvat rikokset, 2) seksuaalirikokset, 3) väkivaltarikokset ja 4) huumausainerikokset.

Rikostaustaote muuttui maksulliseksi vuoden 2012 alusta ja vuoden 2013 alussa ote maksoi 13,40 euroa. Vuoden 2012 alusta oppilaitoksille tuli mahdolliseksi harkintansa mukaan vaatia rikostaustaote nähtäväksi opiskelijalta silloin, kun opintoihin liittyy olennaisesti alaikäisten parissa tapahtuvaa työssä oppimista tai työharjoittelua. Opintoja varten myönnettävä ote on maksuton.

Rikostaustan selvittämismenettelyä koskevasta laista on tehty viime vuosina useita kirjallisia kysymyksiä (mm. KK 920/2009, 1111/2009, 163/2011 ja 29/2012), joissa on tuotu esiin lainsäädäntöön liittyviä puutteita lasten suojelemisessa. Myös lapsiasiavaltuutettu on jättänyt helmikuussa 2012 oikeusministeriölle ja työ- ja elinkeinoministeriölle aloitteen lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyn epäkohtien korjaamisesta.

Rikostaustan selvittämislain toimituudesta tehtiin vuonna 2004, melko pian lain voimaantumisen jälkeen, tutkimus, jonka pääasiallisena tavoitteena oli selvittää lakia toiminnaan soveltavien työnantajien käsityksiä lain toimituudesta ja uuden lainsäädännön voimaantumiseen liittyvästä tiedottamisesta sekä lain soveltamiskäytäntöjä. Tutkimusta tehtäessä laista oli kuitenkin vasta vähän kokemusta ja tutkimuksen kohderyhmä koostui lähinnä työnantajista ja työnantajaan rinnastettavista tahoista. Muun muassa työntekijöiden kokemuksia ei selvitetty. Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin laajentaa edellisen tutkimuksen kohderyhmää ottamalla työnantajien lisäksi tutkimukseen mukaan muun muassa työntekijät, lupaviranomaiset ja työmarkkinajärjestöt. Myös tutkimuksen tavoitteet poikkeavat hieman aiemmasta tutkimuksesta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää:

- 1) Missä määrin lain soveltamisala on estänyt "sopimattomien" henkilöiden hakeutumisen ja pääsyn työskentelemään lasten kanssa?
- 2) Miten rikostaustaotteiden hankkiminen ja rikostaustojen selvittäminen käytännössä tapahtuu?
- 3) Onko menettely toimivaa eri tahojen kannalta?
- 4) Miten työnantajat ovat tulkinneet "pysyväisluonteisesti ja olennaisesti" -vaatimusta?
- 5) Mitä kehittämistarpeita ja ongelmakohtia menettelyyn tai itse lakiin liittyy?
- 6) Mitä mieltä eri tahot ovat esitetyistä muutosehdotuksista?

1.2 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin puolistrukturoiduin puhelinhaastatteluin, jotka tehtiin huhtitoukokuun 2013 aikana. Haastateltavien yhteystiedot kerättiin pääosin organisaatioiden www-sivuilta. Kaikkiaan haastatteluja tehtiin 121. Haastateltavista suurin osa

(81 %) oli naisia. Osa haastatteluissa käytetyistä kysymyksistä oli kyllä/ei-tyyppisiä ja osa avoimia kysymyksiä. Haastatteluissa esitettiin tietyt peruskysymykset kaikille vastaajaryhmille. Lisäksi oli kysymyksiä, jotka esitettiin vain osalle ryhmistä. Haastattelurungot ovat liitteinä (Liitteet I-VIII).

Taulukkoon 1 on eritelty eri vastaajatahot. Taulukoissa käytetään kirjainlyhenteitä N ja f. N-kirjaimella kuvataan tutkimuksen otosta vähennettynä haastateltavilla, jotka eivät vastanneet kyseiseen kysymykseen.² Pieni f-kirjain puolestaan kertoo, kuinka moni kysymykseen vastanneista on vastannut tietyllä tavalla.

Taulukko 1. Haastatteluun osallistuneet vastaajaryhmittäin.

Vastaajaryhmät	f	%
Työnantajat	44	36,3
Lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattorit	6	5,0
Työnantajaan rinnastettavat tahot		
TE-toimistot	11	9,1
Työvoiman palvelukeskukset	10	8,3
Siviilipalveluskeskus	2	1,7
Työntekijät	19	15,7
Lupaviranomaiset		
Aluehallintovirastot	13	10,7
Valvira	4	3,3
Työmarkkinajärjestöt		
Ammattiliitot	5	4,1
Työnantajaliitot	4	3,3
Lastensuojelujärjestöt	2	1,7
Oikeusrekisterikeskus	1	0,8

N=121

Osa haastateltavista lähestyttiin sähköpostitse ennen haastatteluja. Näin saatiin sovittua haastatteluaika heistä noin kolmasosalle. Tämän jälkeen kokeiltiin suoraa yhteydenottoa puhelimitse, minkä huomattiin toimivan paremmin. Vain muutama kieltäytyi haastattelusta.

Tutkimuksen otos haluttiin alueellisesti kattavaksi. Otoskoon rajallisuuden takia tutkimustulokset tulee kuitenkin tulkita suuntaa-antavina. Haastattelut kohdennettiin mahdollisimman monipuolisesti eri aluehallintovirastojen alueelle lukuun ottamatta Ahvenanmaata. Kuntatyönantajia valittaessa huomioon otettiin sijainnin lisäksi myös kuntien koko. Muiden vastaajaryhmien kohdalla haastateltavat oli usein valittava sieltä, mistä se oli käytännössä mahdollista (isot kaupungit, isot toimijat).

2 Osa haastateltavista ei vastannut kaikkiin kysymyksiin muun muassa sen vuoksi, ettei haastateltavalla ollut aikaa, tietoa tai vielä kokemusta jostain asiasta tai haastateltava ei tarkennuksista huolimatta ymmärtänyt kysymystä haastattelijan tarkoittamalla tavalla.

Taulukko 2. Haastatteluun osallistuneet alueittain (ei sis. Siviilipalveluskeskusta, Oikeusrekisterikeskusta, työmarkkinajärjestöjä, lastensuojelujärjestöjä ja Valviraa).

Sijainti	f	%
Etelä-Suomi	27	26,2
Itä-Suomi	21	20,4
Länsi- ja Sisä-Suomi	21	20,4
Lounais-Suomi	9	8,7
Pohjois-Suomi	14	13,6
Lappi	11	10,7

N=103

Omat haasteensa tutkimuksen toteuttamiselle asetti henkilöiden tavoitettavuus. Haastateltavia tavoiteltiin puhelimitse vähintään kolme kertaa kahtena tai kolmena eri päivänä. Mikäli henkilöä ei tavoitettu puhelimitse tai henkilö itse pyysi saada kysymykset kyselylomakemuodossa sähköpostiin, häntä lähestyttiin sähköpostitse.

Seuraavassa käydään läpi eri vastaajaryhmiä, ryhmien koostumusta ja haastateltavien valintaan vaikuttaneita seikkoja.

Työnantajat

Työnantajien edustajia haastateltiin yhteensä 44. Heistä 20 työskenteli kunnan palveluksessa. Alunperin tarkoituksena oli valita Suomen 320 kunnasta mukaan kymmenen kuntaa eri puolilta Suomea ja niistä jokaisesta kaksi henkilöä. Haastateltavien vaikean tavoitettavuuden vuoksi päädyttiin kuitenkin ottamaan mukaan 13 kuntaa, joista jokaisesta yhdestä kahteen haastateltavaa. Kuntien valinnassa huomioitiin kunnan asukasluku. Mukaan valittiin kuntia tasapuolisesti eri aluehallintovirastojen alueilta. Mukaan valikoitui kuntia seuraavasti:

- 2 kpl alle 5.000 asukkaan kaupunki tai kunta
- 3 kpl 5.000 - 10.000 asukkaan kaupunki tai kunta
- 2 kpl 10.000 - 20.000 asukkaan kaupunki tai kunta
- 3 kpl 20.000 - 50.000 asukkaan kaupunki
- 3 kpl yli 50.000 asukkaan kaupunki

Muiden kuin kuntatyönantajien kohdalla haastateltavat pyrittiin valitsemaan yhtä lailla tasaisesti eri puolilta Suomea. Sen sijaan vastaajien valitseminen tasaisesti erikokoisista kunnista ei ollut mahdollista, koska pienillä paikkakunnilla on rajoitetusti palveluntarjoajia. Myös se, että mukaan haluttiin erityyppisiä työnantajia, asetti omat rajoituksensa. Taulukko 3 sisältää tiedot haastatteluun osallistuneiden työnantajien toimialasta.

Taulukko 3. Haastatteluun osallistuneet työnantajat työnantajaryhmittäin.

Organisaatio	f	%
Kunta		
Koulutoimi (peruskoulu 3, ammattikoulu 1, lukio 1)	5	11,4
Päivähoito	3	6,8
Nuorisotoimi	5	11,4
Sosiaalityö	5	11,4
Liikuntatoimi	2	4,6
Seurakunta (ev.lut. 5 ja ortod. 1)	6	13,6
Sairaala (yliopistollinen sairaala 2, keskussairaala 2, aluesairaala 2)	6	13,6
Liikuntaseura 3, nuorisoyhdistys 1, muu harrastusseura 2	6	13,6
Yksityinen työnantaja (lastensuojelu 3, päivähoito 2, koulu 1)	6	13,6

N=44

Lasten aamu- ja iltapäivätoiminta

Edellä mainittujen 44 työnantajan lisäksi haastateltiin suppeaa haastattelulomaketta käyttäen kuutta satunnaisesti valitun kunnan lasten aamu- ja iltapäivätoiminnasta vastaavaa henkilöä neljän eri aluehallintoviraston alueelta. Kaikki haastatellut edustivat yli 20.000 asukkaan kuntia. Pienempiä kuntia ei otettu mukaan, koska niissä lasten aamu- ja iltapäivätoiminta on suuria kuntia useammin yhden tahon tuottamaa ja yleensä tuo taho on joko itse kunta tai seurakunta.

Työnantajaan rinnastettavat tahot

Työnantajaan rinnastettaviin tahoihin luetaan TE-toimistot (15) toimipisteineen, työvoiman palvelukeskukset (38) ja Siviilipalveluskeskus. Työvoiman palvelukeskukset ovat kunnan, Kelan ja TE-toimiston yhteispalvelupisteitä pitkäaikaistyöttömille.

Yhteystietojen saanti ja henkilöiden tavoittaminen osoittautui TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten osalta muita vastaajaryhmiä haasteellisemmaksi. Työvoiman palvelukeskuksista haastateltiin henkilöt, joiden yhteystiedot saatiin palvelukeskusten www-sivuilta. TE-toimistojen haastateltavien yhteystiedot hankittiin toimistojen yhteisestä puhelinpalveluvaihteesta. Kaikkiaan työnantajaan rinnastettavilta tahoilta haastateltiin 23 henkilöä.

Työntekijät

Työntekijöiden yhteystietojen saamiseksi oltiin yhteydessä suoraan työnantajiin, joilta kysyttiin lupaa työntekijöiden haastatteluun. Työntekijöiden yhteystiedot saatiin joko suoraan työnantajalta tai organisaation www-sivuilta. Kaikkiaan työntekijätaholle suunnattuja haastatteluja tehtiin 19.

Taulukko 4. Haastatteluun osallistuneet työntekijät työnantajaryhmittäin.

Työnantaja	f	%
Kunta		
Koulutoimi	4	21,1
Päivähoito	2	10,5
Lasten aamu- ja iltapäivätoiminta	1	5,3
Sosiaalihoito	1	5,3
Seurakunta	4	21,1
Yksityinen työnantaja, sosiaalihoito	4	21,1
Sairaala/terveydenhuollon kuntayhtymä	3	15,6

N=19

Lupaviranomaiset

Lupaviranomaisilla tarkoitetaan tässä aluehallintovirastoja (AVI) ja Valviraa, jotka myöntävät yksityisten sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen luvat. Yhden aluehallintoviraston alueella toimivalle palveluntuottajalle luvan myöntää kyseessä oleva aluehallintovirasto. Mikäli palveluja tuotetaan kahden tai useamman aluehallintoviraston alueella, luvan myöntää Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). Aluehallintovirastoista ja Valvirasta haastateltiin yksityisten sosiaali- että terveydenhuoltopalvelujen osalta kaikkiaan 17 henkilöä.

Yksityisten sosiaalipalveluiden antaminen on luvanvaraista jatkuvasti tuotettavien ympärivuorokautisten sosiaalipalvelujen osalta (laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011). Muista kuin ympärivuorokautisista sosiaalipalveluista on tehtävä kirjallinen ilmoitus sille kunnalle, jossa palveluja tuotetaan. Myös yksityisten terveydenhuoltopalvelujen tuottaminen edellyttää lupaviranomaisen myöntämää lupaa. Yksityisistä sosiaalipalveluista poiketen laki yksityisestä terveydenhuollosta (152/1990) ei edellytä toiminnan olevan ympärivuorokautista. Yksityisiä terveydenhuoltopalveluja tarjoavan itsenäisen ammatinharjoittajan ei tarvitse hakea lupaa toiminnalleen, vaan riittää, että palveluntuottaja tekee toiminnastaan kirjallisen ilmoituksen aluehallintovirastolle.

Rikostaustan selvittämismenettelylain 4 §:n mukaan luvanvaraisia yksityisiä sosiaali- että terveydenhuoltopalveluja tuottavan, mikäli tämän toimialaan kuuluu palveluiden antaminen alaikäiselle, on esitettävä aluehallintovirastolle tai Valviralle ennen luvan myöntämistä rikostaustaote muuhun kuin työsopimussuhteeseen henkilökuntaan kuuluvalta henkilöltä, joka työskentelee lain edellyttämällä tavalla lasten kanssa. Tämä koskee myös ilmoituksenvaraisia sosiaalipalveluita. Yksityisiä terveydenhuoltopalveluita tarjoavan itsenäisen ammatinharjoittajan ei sen sijaan tarvitse esittää rikostaustaotetta ennen toiminnan aloittamista.

Työmärkinajärjestöt

Haastateltavien tavoittamiseksi oltiin aluksi yhteydessä kahteen työntekijöiden keskusjärjestöön, SAK:hon ja Akavaan. He ohjeistivat ottamaan yhteyttä suoraan liittoihin. Liittojen kautta haastatteluja tehtiin yhdeksän: viisi työntekijä- ja neljä

työnantajaliittoihin. Liitoista mukana ovat JHL, Super, Tehy, OAJ, Kuntatyönantajat, Sivistystyönantajat ja Sosiaalialan työnantajat.

Lastensuojelujärjestöt

Lastensuojelujärjestöjen osalta oltiin ensin yhteydessä Lastensuojelun keskusliittoon. Heiltä saatiin muutaman lastensuojelujärjestön nimi yhteydenottoa varten. Haastatteluja ei järjestöjen edustajilta yrityksistä huolimatta saatu tähän tutkimukseen.

Oikeusrekisterikeskus

Oikeusrekisterikeskuksen osalta selvitettiin heidän näkemyksiään lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyn toimivuudesta ja kehittämis-kohteista sekä saatiin tiedot myönnettyjen rikostaustotteiden ja merkinnän sisältäneiden otteiden määristä vuosilta 2003 -2012.

2 Tutkimustulokset

2.1 Rikostaustan selvittäminen ja selvittämismenettelyn soveltamisala

Tutkimustulosten ensimmäisessä alaluvussa käydään aluksi läpi, miten työnantajat, työnantajaan rinnastettavat tahot ja lupaviranomaiset selvittävät työn- ja lupanhakijoiden rikostaustoja ja miten työntekijöiltä on pyydetty rikostaustaotteita, mihin työnantajat perustavat arvionsa menettelyn soveltamisalasta ja onko arviointi ollut vaikea suorittaa. Lisäksi kerrotaan, kuinka paljon rikostaustaotteita on pyydetty vuosittain Oikeusrekisterikeskukselta ja kuinka moni otteista on sisältänyt merkinnän. Lopuksi vielä nostetaan esille, kuinka moni työnantajista, työnantajiin rinnastettavista tahoista ja lupaviranomaisista on törmännyt työssään otteeseen, jossa on ollut merkintä ja mikä merkitys merkinnällä on ollut työllistymisen tai toimiluvan saannin kannalta.

Taulukko 5 sisältää tiedon, kuinka usein työnantajat ovat pyytäneet rikostaustaotteen työnhaun yhteydessä. Menettelyjen määrät ovat suuntaa-antavia, koska monikaan vastaajista ei osannut sanoa, kuinka paljon menettelyjä oli tarkalleen ottaen ollut. Suurin osa osasi antaa vain erittäin summittaisen arvion, jos sitäkään.

Taulukko 5. Selvitysmenettelyjen määrä lain voimassaolon aikana.

Selvitysmenettelyiden määrä	f	%
0 krt	7	15,9
1–5 krt	5	11,4
5–10 krt	8	18,2
10–50 krt	17	38,6
Yli 50 krt	7	15,9

N=44

Taulukko 6 tuo esiin, keneltä kaikilta työnantajat ovat pyytäneet rikostaustaotteen. Suurin osa kysymykseen vastanneista kertoi pyytävänsä rikostaustaotteen yli kolme kuukautta kestävässä virka- ja työsuhteissa. Viidennes puolestaan ilmoitti pyytävänsä otteen myös alle kolmen kuukauden palvelussuhteissa. Haastattelut eivät kuitenkaan tuoneet esiin sitä, olivatko he aina saaneet otteen, kun olivat sitä pyytäneet.

Taulukko 6. Keneltä työnantajat ovat pyytäneet rikostaustaotteen?

Työ- ja virkasuhteen kesto	f	%
Myös alle 3 kuukautta	9	20,5
Yli 3 kuukautta	15	34,1
Yli 6 kuukautta	5	11,4
Olen palkannut vain pitkäaikaisia/vakituisia	6	13,6
Riippuu tilanteesta	2	4,5
En ole pyytänyt otetta	7	15,9

N=44

Työnantajilta kysyttiin, mihin he perustavat arvionsa siitä, kuuluuko haettavana olevaan työ- tai virkasuhteeseen työskentelyä pysyväisluonteisesti ja olennaisesti lasten kanssa. Kahta lukuun ottamatta kaikki nimesivät arvion perustuvan omaan harkintaan. Vain yksi työnantaja oli epävarma, keneltä rikostausta olisi pitänyt selvittää; muille lain soveltamisala oli selvä eikä rajanveto-ongelmia ollut ilmennyt. Kahta työnantajaa lukuun ottamatta työnantajien tulkinta lain soveltamisalasta on pysynyt samana lain voimaantumisen jälkeen. Osa työnantajista rajasi menettelyn ulkopuolelle keittiö- ja siivoushenkilöstön lisäksi vahtimestarin, talonmiehen, leirikeskusemännän ja rippikoulupapin. Muutama puolestaan kertoi tarkistavansa rikostaustan myös keittiöemännältä. Pienten organisaatioiden ja yksiköiden edustajat kertoivat tarkistavansa rikostaustan kaikilta työntekijöiltään, koska heillä kaikki työskentelivät lasten parissa.

Taulukkoon 7 on poimittu työnantajien harkinnan perusteita heidän arvioidessaan, milloin työ tapahtuu pysyväisluonteisesti ja olennaisesti lasten kanssa. Enemmistö (yli 60 %) tulkitsi olennaisesti lasten kanssa tehtäväksi työn, joka tapahtuu lasten parissa. Selvästi pienempi osa vastaajista arvioi olennaisesti lasten parissa tapahtuvaksi työn, jota tehdään itsenäisesti, yksin tai olennaisissa määrin lasten kanssa. Pysyväisluonteisesti lasten parissa tapahtuvaksi kaksi kysymykseen vastanneista arvioi työn, jota tehdään vakituisesti lasten parissa. Yhden mielestä pysyväisluonteista oli työ, joka tapahtui päätoimisesti lasten kanssa. Muut kysymykseen vastanneet arvioivat työn pysyväisluonteisuutta lähtökohtaisesti sen perusteella, kuinka pitkään työsuhde kesti.

Taulukko 7. Työnantajien tulkinta pysyväisluonteisuus- ja olennaisuusvaatimuksesta.

Tulkinta pysyväisluonteisuudesta ja olennaisuudesta	f	%
Työ tehdään alaikäisten kanssa	25	62,5
Työ tehdään itsenäisesti tai yksin alaikäisten kanssa	3	7,5
Työssä ollaan vastuussa lapsista	2	5,0
Työ tapahtuu olennaisissa määrin alaikäisten kanssa	1	2,5
Organisaatiossa on säännöt tai ohjeet, keneltä ote pyydetään	2	5,0
En ole pyytänyt otetta	7	17,5

N= 40

Kuten edeltä kävi ilmi, haastatteluun osallistuneilla työnantajatahon edustajilla ei kertomansa mukaan ollut vaikeuksia arvioida, milloin rikostaustan selvittämismenettelyä tulee soveltaa. Taulukosta 8 puolestaan nähdään, onko työnantajaan rinnastettavilla tahoilla tai lupaviranomaisilla oman arvionsa mukaan vaikeuksia arvioida menettelyn soveltamisalaa. Noin 70 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että arviointi on ollut helppoa tai melko helppoa. Erityisesti lupaviranomaisille ja Siviilipalveluskeskukselle arviointi oli ollut helppoa. Siviilipalveluskeskus ja osa lupaviranomaisista perusteli helppoutta sillä, että palveluntuottaja tai työpalveluspaikka itse merkitsi lomakkeeseen, sisälsikö palvelu/työpalvelu työskentelyä alaikäisten kanssa. TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten edustajat puolestaan kertoivat arvioinnin tuottavan silloin tällöin hankaluuksia. Tällöin tukeuduttiin tarvittaessa työnantajien konsultaatioon (5) tai sovellettiin lakia varmuuden vuoksi (4).

Taulukko 8. Arviointi lain soveltamisalasta (työnantajaan rinnastettavat tahot ja lupaviranomaiset).

Arviointi lain soveltamisalasta	f	%
Helppo/melko helppo	22	68,8
Joskus vaikeaa	10	31,2

N=32

Siviilipalveluksen suorittaa vuosittain noin 1.800 siviilipalvelusvelvollista. Siviilipalveluskeskuksen tehtäviin kuuluu tarvittaessa pyytää siviilipalvelusvelvolliselta rikostaustaote nähtäväksi. Siihen asti, kun ote oli ilmainen, se pyydettiin kaikilta siviilipalvelusvelvollisilta. Otteen tultua maksulliseksi vuoden 2012 alusta se pyydettiin enää niiltä, jotka suorittivat työpalveluksensa alaikäisten parissa. Näitä oli arviolta 2/3 siviilipalvelusvelvollisista. Arvion siitä, tapahtuiko työpalvelu alaikäisten parissa, teki palveluspaikka. Siviilipalveluskeskuksen mukaan ongelma ei ollut se, että työnantajat eivät pyytäisi otetta. Ongelma oli pikemminkin siinä, että ote pyydettiin varmuuden vuoksi, vaikka työ ei varsinaisesti tapahtunutkaan lasten kanssa.

TE-toimistot ja työvoiman palvelukeskukset tarjoavat asiakkailleen mahdollisuuden osallistua työpaikalla järjestettävään työkokeiluun. Työkokeilu on pääsääntöisesti lyhytkestoinen (1-3 kk), mutta tarvittaessa myös pidempi. Mikäli työkokeilun kesto ylittää kolme kuukautta, TE-toimisto tai työvoiman palvelukeskus pyytää työkokeiluun osallistujaa toimittamaan rikostaustaotteen. Taulukosta 9 nähdään, kenelle työkokeiluun osallistujat esittävät otteen. Taho, kenelle ote esitetään, tekee myös päätöksen, työllistetäänkö henkilö, jolla on otteessaan merkintä. Haastatelluista lähes kaikki ilmoittivat, että työkokeilussa rikostaustaote on esitetty TE-toimistolle tai työvoiman palveluskeskukselle. Melkein puolet kertoi, että usein myös työnantajat ovat halunneet nähdä otteen. Haastatelluista kaksi oli puolestaan sitä mieltä, että otteen pyytäminen on lähtökohtaisesti työnantajan vastuulla.

Taulukko 9. Rikostaustaotteen esittäminen työkokeilussa.

Rikostaustaote esitetään	f	%
Työnvälittäjälle	17	89,5
Työnantajalle	2	10,5

N=19

Rikostaustan selvittämislaki antaa siviilipalvelusvelvolliselle ja työkokeiluun osallistuvalla oikeuden kieltäytyä rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista tehtävistä. TE-toimistojen, työvoiman palvelukeskusten ja Siviilipalveluskeskuksen edustajilta kysyttiin, olivatko työnhakijat/siviilipalvelusvelvolliset kieltäytyneet tehtävistä tällä perusteella ja oliko lainkohta koettu ongelmalliseksi. Yksikään kysymykseen vastanneista ei kokenut lainkohtaa ongelmalliseksi. Useat heistä korostivat sitä, että työpaikan valinta lähtee pääsääntöisesti liikkeelle työnhakijan/siviilipalvelusvelvollisen omista toiveista eikä rikostaustaotteen edellyttäminen tiettyihin tehtäviin näin ollen tule kenellekään yllätyksenä.

Kaikille haastatteluun osallistuneille työntekijöille oli selvää, minkä vuoksi työntekijöiden rikostaustoja selvitetään tiettyjen työtehtävien kohdalla. Lähes kaikki haastatellut nimesivät syyksi lasten suojelemisen ja heidän turvallisuutensa takaamisen sekä tiettyjen rikosten uusimisen estämisen. Monen mielestä laissa on kyse nimenomaan lasten hyväksikäytön ja pahoinpitelyn ennaltaehkäisemisestä.

Taulukosta 10 nähdään, kuinka moni haastatteluun osallistuneista työntekijöistä esitti rikostaustaotteen aloittaessaan nykyisessä työssään. Kahdelta haastatellulta ei otetta pyydetty lainkaan heidän aloittaessaan nykyisessä työssään. Toisen työ oli vakituinen ja toinen oli tehnyt useita sijaisuuksia samalle työnantajalle useiden vuosien ajan.

Taulukko 10. Rikostaustaotteen pyytäminen.

Ote pyydetty nykyiseen työhön	f	%
Kyllä	14	73,7
Ei	2	10,5
Työ aloitettu ennen lain voimaantuloa	3	15,8

N=19

Taulukko 11 puolestaan tuo esiin, kuinka moni haastatelluista työntekijätahon edustajista oli työskennellyt joskus lain voimassaolon aikana pidempään kuin kolme kuukautta ilman, että on tarvinnut esittää rikostaustaotetta työnantajalle. Ei-vastauksen antoi edellisen kysymykseen ei-vastanneiden lisäksi yksi haastateltu. Häneltä ei oltu pyydetty otetta hänen tehdessään aiemmalle työnantajalle useita sijaisuuksia. Kahdelta muulta otetta ei pyydetty, mutta he halusivat itse sen esittää.

Taulukko 11. Työskentely lain voimassaolon aikana pidempään kuin kolme kuukautta ilman, että rikostaustaotetta on tarvinnut esittää (työ alkanut lain voimassaolon aikana).

Työskentely lain voimassaolon aikana ilman, että otetta on tarvinnut esittää	f	%
Kyllä	3	15,8
Ei	16	84,2

N=19

Haastatelluilta kysyttiin lisäksi, olivatko he joutuneet joskus aiemmin esittämään rikostaustaotteen nykyiselle tai muulle työnantajalle. Vain kaksi oli esittänyt otteen joskus aiemminkin nykyiselle työnantajalleen. Muut olivat esittäneet otteen nykyisen työnantajan lisäksi eri työnantajille nollasta neljään kertaa.

Lupaviranomaisten (AVI ja Valvira) tehtäviin kuuluu pyytää yksityisten sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tuottajilta rikostaustaote, mikäli muuhun kuin työsopimussuhteiseen henkilökuntaan kuuluu henkilö, joka työskentelee rikostaustan selvittämislain tarkoittamalla tavalla alaikäisten kanssa. Haastateltujen lupaviranomaisten mukaan heidän ei yleensä tarvinnut erikseen pyytää rikostaustaotetta luvanhakijalta, koska luvanvaraisten palveluiden osalta luvanhakijat liittivät rikostaustaotteen pääsääntöisesti jo lupahakemuksensa liitteeksi. Mikäli rikostaustaotetta ei ollut hakemuksen liitteenä, lupaviranomainen pyysi palveluntuottajaa toimittamaan otteen myöhemmin tai ote esitettiin tarkastuskäynnin yhteydessä ennen yritystoiminnan aloittamista. Haastatellut lupaviranomaiset sanoivat ottaneensa vastaan rikostaustaotteita muutamasta kappaleesta kahteenkymmeneen kappaleeseen vuodessa. Yksi terveydenhuoltopalveluiden luvista vastannut haastateltava totesi, ettei heille juurikaan ollut tullut vastaan tilanteita, että ote olisi pitänyt pyytää, koska toimilupa vaaditaan pelkästään ympärivuorokautisiin terveydenhuoltopalveluihin.

Yksityisten sosiaalipalveluntuottajien ilmoitusmenettelyssä kunta on velvollinen pyytämään palveluntuottajalta rikostaustaotteen ja ilmoittamaan omassa lausunnossaan aluehallintovirastolle, onko ote nähty. Mikäli kunta ei tarkista otetta, pyytää aluehallintovirasto kunnalta lisäselvitystä asiasta. Poikkeuksellisesti ote voidaan esittää myös suoraan aluehallintovirastolle. Yksi haastatelluista toi esiin sen, että kunnissa, joissa on paljon palveluntuottajia, otteet tarkistetaan hyvin, kun taas pienien kuntien kohdalla kuntia pitää usein muistuttaa otteen pyytämisestä. Päätöksen siitä, voitiinko lupa myöntää palveluntuottajalle, jonka rikostaustaotteessa on merkintä, teki aluehallintovirasto.

Yksityisten terveydenhuoltopalveluiden osalta itsenäisten ammatinharjoittajien ei tarvitse hakea lupaa toiminnalleen vaan riittää, että he tekevät ilmoituksen toiminnastaan aluehallintovirastolle. Rikostaustaotetta heiltä ei vaadita. Yksi haastatelluista kuitenkin totesi, että mikäli hän selvästi näki itsenäisen ammatinharjoittajan tekemästä toimintasuunnitelmasta, että toiminta oli puhtaasti lasten kanssa

tapahtuvaa, hän oli muutaman kerran pyytänyt ammatinharjoittajalta rikostausta-otteen, vaikka laki ei sitä edellyttänytäkään.

Lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan kunta tuottaa joko itse tai ostaa palvelun joko osittain tai kokonaan ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Kunnan tuottamien palveluiden osalta lähin esimies, yleensä rehtori, tarkistaa työntekijöiden rikostaustat. Mitä suuremmasta kunnasta on kyse, sitä enemmän on yleensä ulkopuolisia palveluntuottajia. Lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattoreita (6) haastatteleamalla selvitettiin, miten toiminta on järjestetty eri kunnissa ja miten palveluntuottajien rikostaustat on selvitetty. Neljä haastatelluista kertoi, ettei kunta eli palveluntilaaja selvittänyt palveluntuottajan vastuuhenkilön rikostaustaa. Yksi haastatelluista sanoi palveluntuottajan itse tarkistaneen vastuuhenkilönsä rikostaustan ja kaksi kertoi, ettei vastuuhenkilö itse yleensä toiminut suoraan lasten kanssa tai oli toiminut jo niin kauan, ettei hänen rikostaustaansa aikanaan ollut tarvinnut selvittää. Yksi totesi, ettei kunta ollut tarkistanut palveluntuottajan rikostaustaa, koska toimija oli ennestään tuttu. Palveluntuottajan omalla vastuulla oli puolestaan selvittää omien alaistensa rikostaustat. Haastatellut toivat esiin sen, ettei heillä ollut tietoa siitä, miten palveluntuottajat alaistensa rikostaustoja selvittivät. Heidän oli vain luotettava siihen, että selvitys hoidettiin asianmukaisesti. Haastatelluista puolet kertoi, ettei lasten aamu- ja iltapäivätoiminnassa käytetty lainkaan vapaaehtoisia. Loput haastatellut sanoivat, että vapaaehtoisia käytettiin vain erittäin harvoin.

Taulukosta 12 selviää, kuinka paljon rikostaustaotteita Oikeusrekisterikeskuksesta on tilattu lain voimaantulon jälkeen ja kuinka monessa otteessa on ollut merkintä. Merkinnän sisältäneiden rikostaustaotteiden osuus kaikista otteista on ollut joka vuosi vain hieman yli prosentin kymmenesosan (0,1%). Tilattujen otteiden määrä on kasvanut paria ensimmäistä vuotta lukuun ottamatta koko ajan, kunnes vuonna 2012 se laski selvästi. Vuoden 2012 alusta rikostaustaote muuttui maksulliseksi ja esimerkiksi Sivilipalveluskeskus muutti tämän johdosta omaa rikostaustaotteiden tilaamiskäytäntöään, millä on ollut oma vaikutuksensa tilausmäärään. Samaan aikaan, kun ote muuttui maksulliseksi, tuli oppilaitoksille mahdolliseksi vaatia opiskelijalta rikostaustaote nähtäväksi, mikäli opintoihin liittyvä työssä oppiminen tai työharjoittelu tapahtui lasten tai nuorten parissa. Tällaisia otteita pyydettiin vuoden 2012 aikana 14 619 kappaletta. Luku ei sisälly taulukon 12 lukuihin.

Taulukko 12. Saapuneet rikostaustaotehakemukset ja merkinnän sisältäneet otteet v. 2003-2012.

Vuodet 2003–2007	2003	2004	2005	2006	2007
Rikostaustaotehakemuksia, kpl	63 428	58 225	57 009	57 237	61 962
Merkinnän sisältäneitä otteita, kpl	79	61	82	78	101
Muutos edellisvuoteen verrattuna, kpl	0	-5 203	-1216	+228	+4 725
Vuodet 2008–2012	2008	2009	2010	2011	2012
Rikostaustaotehakemuksia, kpl	68 744	69 240	70 855	77 086	64 526
Merkinnän sisältäneitä otteita, kpl	85	98	112	84	90
Muutos edellisvuoteen verrattuna, kpl	+6 782	+496	+1 615	+6 231	-12 560

Taulukosta 13 nähdään, kuinka moni työnantaja, työnantajaan rinnastettava taho tai lupaviranomainen on törmännyt otteeseen, jossa on merkintä. Vain kolmella haastatelluista oli omakohtaista kokemusta merkinnän sisältäneestä rikostaustaotteesta. Kaksi heistä oli kerran nähnyt otteen, jossa oli merkintä rikoksista – yksi oli nähnyt tällaisia otteita kolme kertaa. Heidän lisäksi yksi oli kuullut, että organisaatiossa, jossa hän työskenteli, oli kerran ollut tällainen tapaus ja toinen muisteli, että joskus olisi ollut joitain yksittäistapauksia. Vain yksi henkilö, jonka rikostaustaotteessa oli ollut merkintä, oli tullut valituksi työtehtävään. Muiden kohdalla merkintä oli estänyt työn saannin.

Taulukko 13. Rikostaustaotteet, joissa merkintöjä.

Merkintä	f	%
Ei	77	93,9
Kyllä	3	3,7
Muistikuva yksittäistapauksista/muualta kuullut merkinnöistä	2	2,4

N=82

2.2 Rikostaustaotteen hankkiminen ja käsittely

Tutkimustulosten toisessa alaluvussa käydään läpi, miten rikostaustaotteen hankkiminen ja käsittely tapahtuu käytännössä. Työnantajaan rinnastettavien tahojen osalta selvitetään myös muun muassa sitä, kuka tekee päätöksen työllistymisestä, mikäli otteella on merkintä rikoksesta.

Rikostaustaote tilataan Oikeusrekisterikeskukselta joko sähköpostitse, kirjeitse tai internetistä lomake.fi-palvelun kautta. Oikeusrekisterikeskuksen mukaan yli puolet otteista tilattiin lomake.fi-palvelun kautta. Sähköpostia käytettiin toiseksi eniten. Kirjeitse tilaaminen onnistui joko vapaamuotoisella tai valmiilla hakemuksella. Käytössä ei ollut vahvaa tunnustautumista vaan tilaaja antoi tilaamisen yhteydessä henkilöturvastunnuksensa, Oikeusrekisterikeskus tarkasti henkilön antamat tiedot väestörekisteristä ja lähetti otteen henkilön väestörekisterissä olevaan osoitteeseen. Rikostaustaote toimitettiin tilaajalle e-postina Itellan kautta. Otteen

noutaminen Oikeusrekisterikeskuksesta ei ole mahdollista, koska asiakaspalvelupistettä ei aiempien vuosien tapaan enää ole. Otteen toimitus kestää Oikeusrekisterikeskuksen mukaan keskimäärin seitsemän päivää vaihteluvälin ollessa 4 - 14 päivää. Haastatelluista työntekijöistä kukaan ei valittanut, että toimitus olisi kestänyt liian kauan. Kaikki saivat otteen kahden viikon kuluessa.

Otteen pysty saamaan ainoastaan yli kolme kuukautta kestäviin työ- ja virkasuhteisiin. Raja on Oikeusrekisterikeskuksen mukaan ehdoton. Työnantajan vastuulla on arvioida, mihin tehtäviin ote tulee pyytää. Oikeusrekisterikeskuksen kokemuksen mukaan työnantajat pyysivät otteita työntekijöiltään paljon, vaikka työ ei ollutkaan rikostaustan selvittämislaisissa määritellyn tyyppistä, eli otteita pyydettiin myös alle kolmen kuukauden työsuhteisiin, vapaaehtoistyöhön ja tehtäviin, joissa ei pysyväisluonteisesti ja olennaisesti työskennelty lasten kanssa. Mikäli Oikeusrekisterikeskus katsoi, ettei otetta voitu myöntää, se lähetti asiasta kirjeen otteen tilaajalle. Jos taas tilaajan tehtävänimikkeestä näkyi, ettei työ todennäköisesti tulisi tapahtumaan olennaisesti lasten kanssa, Oikeusrekisterikeskus pyysi työnantajalta lisäselvitystä asiasta. Jos työnantaja oli sitä mieltä, että työ oli vaaditun tyyppistä, oli Oikeusrekisterikeskuksen vaikea kyseenalaistaa asiaa.

Rikostaustan selvittämismenettelystä annetun lain 3 §:n mukaan työnantajalla on velvollisuus pyytää rikosrekisteriote, kun henkilö ensi kerran otetaan tai nimitetään sellaiseen työ- tai virkasuhteeseen, johon kuuluu lain 2 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä. Haastatelluilta työnantajilta ja työntekijöiltä kysyttiin, velvoittiko lainsäädäntö heidän mielestään työnantajaa pyytämään työhönoton yhteydessä työntekijältä rikostaustaotteen, mikäli työ sisälsi olennaisesti ja pysyväisluonteisesti työskentelyä lasten tai nuorten parissa (ks. taulukko 14). Tällä haluttiin selvittää, onko rikostaustan selvittämislaki ja sen velvoittavuus haastateltaville tuttu.

Kysymykseen vastanneista 90 prosentin mielestä rikostaustaote pitää pyytää. Yksi oli sitä mieltä, että ote pyydetään kaikilta vakituiseen työ- tai virkasuhteeseen nimitettäviltä, mutta sijaisten kohdalla voi käyttää harkintaa. Kolme työnantajaa ei tiennyt, velvoittaako lainsäädäntö tarkistamaan työntekijöiden rikostaustaa, mutta he totesivat itse ainakin pyytävänsä otteen kaikilta lasten kanssa työskentelemään palkkaamiltaan työntekijöiltä.

Taulukko 14. Työnantajien ja työntekijöiden käsitys siitä, onko työnantajalla velvollisuus pyytää rikostaustaote, jos työ sisältää olennaisesti ja pysyväisluonteisesti työskentelyä lasten kanssa?

Työnantajalla velvollisuus pyytää rikostaustaote nähtäväksi	f	%
Kyllä	54	90,0
Ei	0	0
Ei osaa sanoa	2	3,3
Muu	4	6,7

N=60

Työnantajilta ja työntekijöiltä kysyttiin lisäksi, saiko heidän mielestään henkilön palkata, mikäli tämän otteella oli jokin merkintä (ks. taulukko 15). Noin kolmannes kysymykseen vastanneista oli sitä mieltä, että työnantaja sai käyttää harkintaansa siinä, palkkasiko hän henkilöö, jonka otteelta merkintä löytyi. Neljäsosa puolestaan oli sitä mieltä, että henkilöä ei saanut palkata. Reilu neljäsosa ei osannut sanoa, saiko henkilöä palkata. Monet kysymykseen vastanneista, jotka eivät osanneet sanoa, saiko henkilöä palkata, lisäsivät joko että he itse eivät ainakaan palkkaisi tai että heidän ei ollut tarvinnut miettiä asiaa, koska otteissa ei ollut koskaan ollut merkintää. Mikäli vastaan tulisi ote, jossa olisi merkintä, useat vastaajista selvittäisivät esimerkiksi oman organisaation lakimieheltä, miten tilanteessa tulisi toimia.

Taulukko 15. Saako henkilön palkata, jos rikostaustaotteella on merkintä?

Työnantajalla oikeus palkata henkilö	f	%
Kyllä, työnantaja saa käyttää harkintavaltaa	21	35,0
Ei	15	25,0
Ei osaa sanoa	17	28,3
Muu	7	11,7

N=60

Työntekijät saivat tiedon rikostaustaotteen tilaamisesta pääsääntöisesti työnantajalta työnhaun yhteydessä (noin 60% vastanneista). Työnantajan lisäksi tietoa hankittiin soittamalla suoraan Oikeusrekisterikeskukseen, hakemalla tietoa internetistä tai koulutuksessa tai opiskelujen yhteydessä kerrottiin asiasta. Haastatellut eivät eritelleet vastauksissaan, mille sivuille he internetin kautta olivat päätyneet. Yli puolet otteen tilanneista tilasi otteen sähköisesti. Kaksi ilmoitti käyttäneensä otteen tilaamiseen sähköpostia ja kaksi sanoi tilanneensa otteen puhelimitse.

Työnantajilta kysyttiin, mistä he saivat alun perin tiedon rikostaustan selvittämismenettelystä. Useat vastaajista kokivat kysymyksen vaikeaksi, koska lain voimaantulosta oli jo niin pitkä aika, ettei monikaan muistanut, mistä oli tiedon alun perin saanut. Pääasiallisina tiedonlähteinä mainittiin ministeriön ohjeistus sekä erilaiset tiedotus- ja koulutustilaisuudet. Muutamat kertoivat saaneensa ohjeistuksen omalta esimieheltään ja muutamat sanoivat puolestaan perehtyneensä aiheeseen tutustumalla lainsäädäntöön.

Vajaa neljäsosa kysymykseen vastanneista työnantajista kertoi, että heidän organisaatiossaan oli myös oma ohjeistus rikostaustan selvittämismenettelystä. Vajaa puolet sanoi, ettei menettelyohjeita ollut. Osa haastatelluista kertoi, ettei heidän organisaatiossaan ollut mitään virallista ohjeistusta menettelystä, vaan lähinnä oli kyse yleisestä käytännöstä. Vajaa neljäsosa vastanneista ei tiennyt lainkaan, onko organisaatiossa rikostaustan selvittämismenettelyyn liittyvää organisaation omaa ohjeistusta.

Työnantajilta kysyttiin lisäksi, mistä he jatkossa hankkisivat tietoa rikostaustan selvittämismenettelystä, jos olisi tarvetta. Kysymykseen vastanneiden kesken

käytetyimmät tiedonhankintatavat olivat: Google (9), oma esimies (8), organisaation lakimies (7), organisaation henkilöstöhallinto (6) ja AVI (4). Näiden lisäksi tietoa hankittaisiin tarvittaessa omilta kollegoilta (2), EK:sta (2), kirkkohallitukselta/hiippakunnalta (2), työ- ja elinkeinoministeriöstä (1) ja poliisilta (1).

Lupaviranomaisten tiedonlähteenä toimi puolella kysymykseen vastanneista itse lainsäädäntö ja Valviran ohjeistukset. Neljä lupaviranomaista haki tietonsa suoraan Oikeusrekisterikeskukselta. Yksi sai tietonsa Googlesta, toinen kokoneemmalta kollegalta ja yksi oman organisaation juristilta. TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten edustajista kaksi kolmasosaa kertoi organisaatiosta löytyvän omat ohjeet rikostaustan selvittämismenettelystä. Tämän lisäksi tietoa hankittiin muun muassa Oikeusrekisterikeskukselta, omalta esimieheltä, ELY:n lakimieheltä ja internetistä.

Työnantajilta ja työntekijöiltä kysyttiin, ketkä kaikki näkivät rikostaustaotteen työnhakuprosessin yhteydessä. Työntekijöistä kaksi ilmoitti, että otteen näki kaksi henkilöä. Muiden kohdalla vain yksi henkilö oli katsonut otteen. Työnantajista kaksi kolmasosaa kertoi, että otteen näki heidän organisaatiossaan vain yksi henkilö. Vajaa kolmannes kysymykseen vastanneista työnantajista sanoi, että otteen näki heidän lisäksi yksi henkilö. Yhdessä tapauksessa otteen näki useampi kuin kaksi henkilöä.

Rikostaustan selvittämislain 7 § antaa rikostaustaotteen vastaanottajalle luvan tehdä merkintä otteen esittämisestä ja otteen tunnistetiedoista otteen esittäneen henkilötietoihin. Rikostaustaotteen sisältöä ei saa yksilöidä. Kaikki haastatellut, jotka kirjasivat otteen näkemisen, tekivät pelkästään merkinnän, että ote on nähty ja päivämäärän. Osa kertoi merkitsevänsä myös otteen myöntämispäivän. Työnantajista noin kaksi kolmasosaa kirjasi tiedon otteen esittämisestä, vajaa kolmannes puolestaan ei kirjannut tätä tietoa millään tavalla. Osa ilmoitti syyksi, ettei kirjaimiselle ollut tarvetta, koska organisaatio oli niin pieni. Kahden kysymykseen vastanneen organisaatiossa ei velvoitettu tekemään kirjausta. Toinen heistä kertoi, että ensi syksystä eteenpäin heillä on sääntö, että ote on kirjattava. Kaikki työnantajaan rinnastettavat tahot puolestaan kirjasivat rikostaustaotteen esittämisen.

Edelleen rikostaustan selvittämislain 7 §:n mukaan työnantajan on palautettava rikostaustaote viipymättä takaisin sen esittäneelle. Noin kaksi kolmasosaa kysymykseen vastanneista ilmoitti näin myös käytännössä toimittavan eli ote palautettiin joko välittömästi tai lähes välittömästi takaisin työnhakijalle. Kaksi työnantaja kertoi arkistoiwansa otteet. Heidän lisäksi yksi sanoi hävittäneensä edeltäjänsä arkistoimat otteet aloitettuaan nykyisessä työssään neljä vuotta aiemmin. Yksi puolestaan ei tiennyt organisaationsa nykyisestä käytännöstä, mutta aiemmin otteet oli hänen tietojensa mukaan ainakin joko kopioitu tai arkistoitu. Työntekijöistä kolme muisteli työnantajan arkistoineen rikostaustaotteen ja yksi muisteli, että otteesta olisi otettu kopio. Kaikki työnantajaan rinnastettavat tahot ja lupaviranomaiset kertoivat palauttaneensa rikostaustaotteet takaisin työn- ja luvanhakijoille. Kaksi työnantajaan rinnastettavaa toimijaa kertoi, että joissain tapauksissa rikostaustaote saatiin postitse ja tällöin, mikäli otteen lähettänyt ei hakenut otetta

takaisin tai halunnut saada sitä postitse, ote tuhottiin. Taulukosta 16 nähdään, miten rikostaustaotteiden palauttaminen sekä työnantajien että työntekijöiden kertoman mukaan tapahtui työnantajasektoreittain.

Taulukko 16. Rikostaustaotteen palauttaminen.

Rikostaustaotteen palauttaminen	Ote palautettu heti tai lähes heti	Ote arkistoitu/kopioitu	En Muista	Joku muu hoitaa asian	En ole pyytänyt/esittänyt otetta
Työnantajat					
Kunta	15	1	1	2	1
Seurakunta	3	1			2
Sairaala	3			2	1
Harrastusseura	3			1	2
Yksityinen työnantaja	6				
Työntekijät					
Kunta	3	3			2
Seurakunta	1	1	1		1
Sairaala/Terveystyönantajan huollon kuntayhtymä	1				2
Yksityinen työnantaja	4				
Yhteensä	39	6	2	5	11

N=63

Työn- ja luvanhakijat maksoivat rikostaustaotteen pääsääntöisesti itse. Työnantajista vain yksi ilmoitti kerran maksaneensa työnhakijan rikostaustaotteen työnhakijan heikon rahatilanteen vuoksi. Työnantajaan rinnastettavista tahoista yksi sanoi, etteivät työnhakijat olleet koskaan pyytäneet heiltä maksua rikostaustaotteesta, mutta jos joku olisi pyytänyt, he olisivat sen maksaneet. Hänellä oli käsitys, että työnantajat maksoivat työntekijöiden rikostaustaotteet. Toinen puolestaan kertoi, että aiemmin, kun rikostausta esitettiin työnvälittäjälle, työn välittänyt viranomaismainen maksoi otteen, mutta nyt kun otteen pyytäminen oli työnantajan vastuulla, otteen maksoi joku muu. Muut TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten edustajat sanoivat työnhakijoiden maksaneen itse rikostaustaotteensa. Seitsemän heistä lisäsi, että työnhakija kyllä maksoi otteen itse, mutta hänellä oli tarvittaessa mahdollisuus hakea otteeseen kunnalta toimeentulotukea. Siviilipalvelusvelvolliset puolestaan säästyivät rikostaustaotteen maksamiselta, koska Siviilipalveluskeskus maksoi rikostaustaotteet heidän puolestaan. Haastatellut työntekijät ilmoittivat kaikki maksaneensa otteen itse.

Siviilipalvelusvelvollinen tekee työpalveluspaikan kanssa sopimuksen työpalveluksesta. Siviilipalveluskeskuksen mukaan työsopimus sisältää kohdan, johon työpalveluspaikan edustaja laittaa rastin, mikäli työ sisältää työskentelyä alaikäisten kanssa. Siviilipalvelusvelvolliset, joiden sopimuksessa on kyseinen rasti, täyttävät

rikostaustaotteen tilaamislomakkeen ensimmäisellä koulutusviikolla ja allekirjoittavat sen itse. Kaikki lomakkeet viedään kerralla postiin. Kolmannella koulutusviikolla Siviilipalveluskeskukseen tulee yksi iso kirje, joka sisältää ikkunalliset kirjekuoret jokaiselle rikostaustaotteen tilanneelle siviilipalvelusvelvolliselle. Neljännellä koulutusviikolla siviilipalvelusvelvolliset avaavat kirjekuoret ja esittävät otteensa ryhmävastaavalle, joka tekee merkinnän otteen näkemisestä ja palauttaa otteet samantien.

Siviilipalveluskeskukselta tiedusteltiin haastattelun yhteydessä heidän näkemystään siihen, tulisiko heillä olla lain mukaan valtuutus rikostaustaotteiden pyytämiseksi keskitetysti niiden siviilipalvelusvelvollisten osalta, jotka suorittavat palveluksensa lasten parissa. Molemmat haastateltavat sanoivat nykyisen tavan toimivan ihan hyvin. Toinen haastatelluista kuitenkin totesi, että valtuutus varmastikin nopeuttaisi ja helpottaisi heidän työtään. Toisen mielestä ongelma ei ollut niinkään siinä, kuka otteen pyysi, vaan pikemminkin siinä, kuinka nopeasti otteet saatiin poikkeustapauksissa. Erityisesti tämä näkyy nyt, kun ote on maksullinen eikä otteita tilata etukäteen, vaan vasta palveluspaikan varmistuttua.

2.3 Näkemyksiä lain ja menettelyn toimivuudesta

Tutkimustulosten kolmannessa alaluvussa käydään läpi, mitä mieltä rikostaustan selvittämismenettelyn eri osapuolet ovat menettelyn toimivuudesta omalta kannaltaan ja missä määrin lain soveltamisala on estänyt ”sopimattomien” henkilöiden hakeutumisen ja pääsyn työskentelemään lasten kanssa.

Taulukkoon 17 on kerätty kysymykseen vastanneiden näkemykset siitä, onko laki täyttänyt tavoitteensa. Noin neljänneksen mielestä laki on hyödyllinen ja se on täyttänyt tavoitteensa eli vaikeuttanut selvästi epäsovivien henkilöiden hakeutumista ja pääsyä työskentelemään lasten kanssa. Yli puolet kysymykseen vastanneista on puolestaan sitä mieltä, että vaikutusta on ollut jossain määrin. Noin kolmasosa kaikista kysymykseen vastanneista korosti vastauksessaan lain vaikutuksen olleen lähinnä ennaltaehkäisevä. Suurin osa ihmisistä tiesi, että haettaessa lasten pariin työhön, rikostaustaote tuli esittää jossain vaiheessa eivätkä näin ollen henkilöt, joilla oli otteellaan merkintöjä, hakeutuneet tällaisiin tehtäviin. Kymmenesosan mielestä laki ei kuitenkaan ole aukoton. Se ei kata muun muassa vakituksia ja alle kolmen kuukauden työ- ja virkasuhteita. Joidenkin mielestä laki toimisi paremmin, jos olisi yhteiset pelisäännöt, kuinka toimia, ja jos kaikki noudattaisivat lakia. Epäsovivien henkilöiden pääsyn työskentelemään alaikäisten parissa katsottiin kuitenkin tätä kautta vaikeutuneen ja laki nähtiin sen vuoksi erittäin tarpeellisena.

Taulukko 17. Lain soveltamisala estänyt epäsovivien henkilöiden hakeutumisen ja pääsyn työskentelemään lasten kanssa.

Lain soveltamisala estänyt epäsovivien henkilöiden pääsyn työskentelemään alaikäisten kanssa	f	%
Kyllä	29	27,1
Ei	4	3,7
Jossain määrin	59	55,1
Ei osaa sanoa	15	14,1

N= 107

Työnantaja- ja työntekijäliittojen edustajilta kysyttiin, mikä heidän näkemyksensä lain hyödyllisyydestä on jäseniltä saadun palautteen perusteella. Laista tai itse menettelystä ei ollut kantautunut liitoille juurikaan negatiivista palautetta ja liitoissa laki nähtiinkin tarpeelliseksi ja menettely toimivaksi.

Lastensuojelujärjestöiltä kysyttiin, millä aloilla rikostaustan selvittämismenettely heidän kokemuksensa perusteella toimi ja millä aloilla se ei toiminut. Kysymykseen vastanneen lastensuojelujärjestön mukaan rikostaustan selvittämismenettely toimii parhaiten päivähoitossa ja kouluissa. Myös sairaaloissa menettely toimii hyvin lukuun ottamatta itsenäisiä ammatinharjoittajia, joilta ostetaan paljon palveluja. Harrastusseurojen piirissä menettely toimii vaihtelevasti, samoin lastensuojelun puolella, jossa on paljon yksityisiä palveluntuottajia. Valvonta on yksityisten palveluntuottajien osalta paikoin heikkoa. Yksityisten tarjoamien palveluiden osalta erityisesti lastensuojelun puolella on puutteita. Seurakunnan toiminnassa ja siellä erityisesti rippikoulutoiminnassa on paljon vapaaehtoisia, joiden osalta järjestöllä on tiedossa, ettei homma toimi. Kysymykseen vastannut lastensuojelujärjestön edustaja totesi lisäksi, että rikostaustat olisi hyvä selvittää myös terveydenhuollon itsenäisiltä ammatinharjoittajilta sekä sosiaalipuolella esimerkiksi seikkailupedagogeilta ja voimaannuttavan valokuvauksen vetäjiltä. Henkilökohtaisten avustajien kohdalla vastaajaa mietitytti, pystyikö työnantajana toimiva, usein yksityinen henkilö, vaatimaan rikostaustaotetta.

Rikostaustan selvittämismenettelyn eri osapuolilta kysyttiin heidän kokemuksiinsa menettelyn toimivuudesta, sen selkeydestä, nopeudesta ja sujuvuudesta. Taulukosta 18 nähdään, millaisena eri osapuolet työntekijätahoa lukuun ottamatta kokivat menettelyn. Lähes kaikki kysymykseen vastanneet työnantajat olivat sitä mieltä, että menettely on toimivaa. Kolmen vastaajan mielestä otteen toimitus kesti joskus liian kauan ja yhden mielestä olisi ollut helpompaa, jos olisi yhteiset säännöt, joiden mukaan toimia. Työnantajaan rinnastettavista toimijoista kaikki kysymykseen vastanneet pitivät menettelyä sujuvana. Kaksi toivoi, että ote saataisiin nykyistä nopeammin. Yhden mielestä menettelyn muuttuminen maksulliseksi oli huono asia, koska asiakkaat eivät olleet aina valmiita maksamaan rikostaustaotetta.

Taulukko 18. Rikostaustan selvittämismenettelyn toimivuus eri tahojen kannalta.

Rikostaustan selvittämismenettelyn toimivuus	Toimii hyvin	Toimii kohtalaisesti	Ei toimi
Työnantajat	37	4	0
Työnantajaan rinnastettavat tahot	22	0	0
Lupaviranomaiset	13	2	0
Yhteensä	72	6	0

N=77

Siviilipalveluskeskuksessa menettelyn koettiin toimivan perustilanteissa. Säännöllisten poikkeusten (5-10 krt/kk) kohdalla menettely ei kuitenkaan toimi. Syynä tähän nähtiin se, että Siviilipalveluskeskus pystyy tilaamaan otteen vasta, kun palvelupaikka on varmistunut ja jos paikka varmistui vasta koulutusjakson viimeisellä viikolla, saattoi mennä kaksikin viikkoa ennen kuin ote saapui. Tästä aiheutuu omat ongelmansa palvelupaikalle ja Siviilipalveluskeskukselle. Siviilipalveluskeskuksesta joudutaan esimerkiksi toisinaan soittelemaan siviilipalvelusvelvollisen perään, jotta saadaan lupa avata rikostaustaotteen sisältävä kirje.

Oikeusrekisterikeskuksessa rikostaustan selvittämismenettelyä pidetään heidän kannaltaan toimivana lukuun ottamatta tiettyjä ongelmakohtia, joista kerrotaan lisää seuraavassa luvussa. Myös kysymykseen vastanneet lupaviranomaiset pitävät menettelyä omasta puolestaan toimivana. Yhden lupaviranomaisen mielestä on kuitenkin hieman epäselvää, keneltä ote pitää pyytää ja toisen mielestä menettely voisi olla selkeämpää ja sujuvampaa.

Taulukko 19 tuo esiin, millaisena eri tahot kokevat menettelyn vaikutuksen työhönotto-/luvanhakuprosessin keston ja omaan työmäärään. Kahta työnantajaa lukuun ottamatta kaikki kysymykseen vastanneet työnantajat olivat sitä mieltä, että menettely ei pääsääntöisesti pitkittänyt prosessia olennaisesti tai lisännyt työmäärää. Kahdesta työnantajasta, jotka kokivat menettelyn vaikuttavan enemmän kuin vähän työhönottoprosessiin, toinen koki menettelyn pitkittäneen työhönottoprosessia ja toinen sanoi menettelyn lisänneen työmäärää. Työnantaja, joka kertoi työmäärän lisääntyneen, sanoi, että mikäli otetta ei ollut käytössä työn alkessa, työntekijän kanssa tehtiin yksi työsopimus ja siinä vaiheessa, kun ote saatiin, tehtiin toinen työsopimus. Muilla työnantajilla oli käytössään yksi ehdollinen työsopimus. Yksi työnantajista totesi, että nykyisillä henkilöstömäärillä menettely ei lisännyt työmäärää, mutta mikäli vapaaehtoiset tulisivat menettelyn piiriin, tilanne olisi toinen. Osa kysymykseen vastanneista sanoi, että yksittäistapauksissa prosessi saattoi pitkittyä, jos esimerkiksi luvanhakija oli unohtanut liittää rikostaustaotteen hakemuksensa liitteeksi, rikostaustaote oli tilattu liian myöhään tai työnhakijalla ei ollut rahaa maksaa otetta heti.

Taulukko 19. Rikostaustan selvittämismenettelyn vaikutus työhönotto-/luvanhakuprosessin kestoon tai omaan työmäärään.

Rikostaustan selvittämismenettelyn vaikutus työhönotto-/luvanhakuprosessin kestoon tai omaan työmäärään	Ei merkittävää vaikutusta	Jonkin verran vaikuttaa	Merkittävä vaikutus
Työnantajat	39	2	0
Työnantajaan rinnastettavat tahot	21	0	0
Lupaviranomaiset	15	0	0
Yhteensä	75	2	0

N=77

Myös työntekijöiltä kysyttiin, millaisena he kokevat rikostaustan selvittämismenettelyn (Taulukko 20). Kaikki haastatteluun osallistuneet työntekijät, jotka olivat joutuneet esittämään rikostaustaotteen tultuaan valituksi toimeen tai virkaan, pitivät menettelyä helppona ja selkeänä. Kolme heistä kuitenkin kritisoi otteen maksullisuutta ja yhtä epäilytti henkilöturvattuuden antaminen tilattaessa rikostaustaotetta internetin kautta.

Taulukko 20. Rikostaustan selvittämismenettely työntekijän kannalta.

Rikostaustan selvittämismenettely työntekijän kannalta	f
Menettely selvää ja helppoa	15
Ei esittänyt rikostaustaotetta	4

N=19

Myös työnantajilta, työnantajaan rinnastettavilta toimijoilta ja lupaviranomaisilta tiedusteltiin, miten he arvioivat rikostaustan selvittämismenettelyä työn- ja luvanhakijan kannalta. Kuten taulukosta 21 nähdään, suurin osa kysymykseen vastanneista arvioi menettelyn työn- ja luvanhakijan kannalta toimivaksi. Harva oli saanut työntekijöiltä tai luvanhakijoilta negatiivista palautetta menettelystä. Kritiikkiä tuli työnantajille ja työnantajaan rinnastettaville tahoille lähinnä otteen maksullisuudesta.

Taulukko 21. Työnantajan, työnantajaan rinnastettavan ja lupaviranomaisen näkemys rikostaustan selvittämismenettelystä työntekijän/luvanhakijan kannalta.

Työnantajan, työnantajaan rinnastettavan ja lupaviranomaisen näkemys rikostaustan selvittämismenettelystä työntekijän/luvanhakijan kannalta	f	%
Työntekijät/luvanhakijat eivät valittaneet, itsestäänselvyys	68	87,2
Maksullisuudesta kritiikkiä	5	6,4
Rikostaustaotteen saaminen kestää liian kauan	1	1,3
Ei osaa sanoa	4	5,1

N=78

Työntekijöitä ja työnantajia pyydettiin lisäksi arvioimaan, oliko sääntely heidän mielestään toimivaa määräaikaissa työsuhteessa olevien kannalta ottaen huomioon

otteen kelpoisuusaika kuusi kuukautta. Taulukkoon 22 on kerätty vastauksista pömittuja huomioita aiheesta. Noin kuudennes kysymykseen vastanneista piti nykyistä sääntelyä toimivana. Vain kaksi oli sitä mieltä, ettei sääntely nykyisellään toiminut. Lähes kolmasosan mielestä ei ollut tarkoituksenmukaista vaatia samalle työnantajalle aina uutta otetta ja reilut 10 prosenttia piti puolestaan epäreiluna sitä, että vakituisilta ei samaan aikaan pyydetty rikostaustaotteita kuin enintään yhden keran, jos sitäkään. Kahden kysymykseen vastanneen mielestä otteen olisi pitänyt olla pidempään voimassa, kahden mielestä sen olisi pitänyt olla joko ilmainen tai mikäli otteita pitäisi esittää useita, tulisi työnantajan kustantaa ote. Kahden mielestä oli hyvä, että ote päivittyi jatkuvasti. Yhden mielestä otteen merkitys heikkenisi, mikäli voimassaoloaika olisi pidempi.

Taulukko 22. Sääntelyn toimivuus määräaikaisessa palvelussuhteessa olevien kannalta ottaen huomioon otteen kelpoisuusaika kuusi kuukautta.

Sääntelyn toimivuus määräaikaisessa palvelussuhteessa olevien kannalta ottaen huomioon otteen kelpoisuusaika 6 kk	f	%
Sääntely toimivaa	10	17,2
Samalle työnantajalle turhaa toimittaa ote monta kertaa	18	31,0
Myös vakituisilta pitäisi tarkistaa taustat työsuhteen kestäessä	7	12,0
Ote voisi olla pidempään voimassa	2	3,5
Sääntely ei toimi	2	3,5
Maksullisuus huonoa	2	3,5
Ei osaa sanoa	17	29,3

N=58

2.4 Lakiin ja menettelyyn liittyvät kehittämistarpeet ja ongelmakohtat

Tutkimustulosten neljännessä alaluvussa käydään läpi asioita, joita haastatellut nostivat esiin, kun heiltä kysyttiin, mitä mahdollisia ongelmakohtia tai kehittämistarpeita lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyyn tai itse lakiin heidän mielestään liittyy. Taulukkoon 23 on kerätty ongelmallisiksi koettuja asioita, joita haastateltavat nostivat eniten esiin.

Taulukko 23. Rikostaustan selvittämismenettelyn ongelmakohtia.

Ongelmakohtia	f
Informaation / selkeiden menettelytapaohjeiden puute	14
Vakituisten taustoja ei tarkisteta säännöllisesti	13
Rikostaustaote maksullinen	11
Rikostaustaote liian suppea	8
Alle 3 kk palvelussuhteet eivät menettelyn piirissä	7
Vapaaehtoistyö ei menettelyn piirissä	6
Ote liian lyhyen aikaa voimassa	3

Suurimmaksi epäkohdaksi haastatellut kokivat sekä informaation että selkeiden menettelytapahjeiden puutteen. Eniten asiaa kritisoivat lupaviranomaiset, lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattorit ja työnantajat. Useat heistä kaipasivat selvempiä ja yksinkertaisempia pelisääntöjä siitä, miten toimitaan. Yksi haastatelluista ehdotti, että järjestettäisiin pienimuotoinen infotilaisuus muistutukseksi asiasta. Muutama myönsi, ettei itsekään tunne juuri lakia, vaikka oman työn vuoksi lain tulisikin olla tuttu. Joku myös toivoi, että lain noudattamista seurattaisiin jollain tapaa. Muutaman haastatellun mielestä rikostaustaotetta tulisi selventää ja siitä tulisi käydä selvemmin ilmi, mitkä kaikki rikokset otteella näkyvät. Joku toivoi myös rikostaustaotteen tilauslomakkeeseen lisää selkeyttä. Usea oli sitä mieltä, että rikostaustaote oli liian suppea ja osa olisi kaivannut otteelle tietoa rikoksista, jotka tuottivat arjessa eniten ongelmia. Esimerkkinä tästä yksi haastatelluista mainitsi väkivalta- ja huumoririkokset, joista on tuomittu pelkkä sakkorangaistus.

Informaation selkeyden ja riittävyyden jälkeen toiseksi eniten haastatellut kritisoivat sitä, ettei vakituisten työntekijöiden ja viranhaltijoiden rikostaustoja tarkistettu säännöllisesti. Rikostaustan selvittämislain 3 §:n mukaan rikostaustaote tulee pyytää otettaessa henkilö ensi kertaa työhön alaikäisten pariin. Laki ei anna työnantajalle oikeutta pyytää otetta myöhemmin työsuhteen kestäessä, vaikka työnantaja itse sitä haluaisikin. Laki ei myöskään velvoita taikka anna oikeutta tarkistaa sellaisen henkilön rikostaustaa, joka on aloittanut työssään tai virassaan ennen lain voimaantuloa. Useat haastatelluista kokivat tämän suurena puutteena. Joku totesi, että *"eivät kai sijaiset ole sen vaarallisempia kuin vakituisetkaan eli miksei myös vakituisten taustoja pitäisi selvittää"*.

Vakituisten lisäksi ongelmaksi nähtiin alle kolmen kuukauden työsuhteet ja vapaaehtoistyö. Osan mielestä kolmessa kuukaudessa ei vielä ehtinyt tapahtua mitään pahaa, muutama piti kolmen kuukauden rajaa mielivaltaisena eikä ymmärtänyt, miksi tällainen oli ylipäätään olemassa. Useat haastatelluista totesivat, että pahaa ehtii tehdä huomattavasti lyhyemmässäkin ajassa kuin kolmessa kuukaudessa ja siksi rikostausta tulisi tarkistaa myös lyhyemmissä työsuhteissa. Osa korosti vastauksessaan sitä, että jo lyhyen työsuhteen aikana henkilö ehtii luoda ystävyys-suhteen lapseen ja jatkaa yhteydenpitoa työsuhteen päätyttyä. Vapaaehtoistyö koettiin myös ongelmaksi, mutta haastateltuja jäi askarruttamaan, miten vapaaehtoistyöntekijöiden rikostaustojen selvittäminen voitaisiin käytännössä toteuttaa.

Maksullisuudesta antoivat kritiikkiä etupäässä TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten edustajat. Heidän asiakkaansa ovat etupäässä pienituloisia, nuoria tai pitkäaikaistyöttömiä, joilla ei ole aina varaa maksaa rikostaustaotetta. Kaksi vastanneista oli sitä mieltä, että maksullisuus on ymmärrettävää työsuhteisten osalta, mutta työhallinnon palveluiden osalta otteen tulisi olla ilmainen samaan tapaan kuin opiskelijoillakin tai sitten työvoimaviranomaisen tulisi se maksaa.

Edellä jo mainittujen ongelmakohtien lisäksi haastatteluissa nousi esiin lähinnä seuraavia yksittäisiä asioita: itsenäisiltä ammatinharjoittajilta ei vaadita lainkaan rikostaustaotetta; kaikki kunnat eivät tarkista riittävän aktiivisesti rikostaustaotteita

yksityisten sosiaalipalveluntuottajien ilmoitusmenettelyssä; perhepäivähoitajien puolisoiden rikostaustoja ei selvitetä; harkintavaltaa käytetään liikaa; työkokeilujen osalta rikostaustaote on maksullinen, mutta opiskelujen yhteydessä maksuton; otteen toimitusaika on liian pitkä.

Siviilipalveluskeskus puolestaan kokee ongelmalliseksi niin sanotut säännölliset poikkeukset (5-10 krt/kk). Ongelmia poikkeusten kohdalla aiheuttaa rikostaustaotteiden toimitusaika. Lastensuojelujärjestön taholta ongelmana koetaan se, että lakia soveltavilla työnantajilla on vaihtelevasti tietoa ja halua soveltaa menettelyä sekä puutteita lain soveltamisessa. Vaikeita tilanteita heidän mielestään ovat vapaaehtoistyö, alle kolmen kuukauden työsuhteet ja yrittäjät, joiden toimialaan ei kuulu alaikäisille tarjottavat palvelut.

Osa kysymykseen vastanneista toi ongelmakohtien lisäksi esiin omia ehdotuksiin, joilla rikostaustan selvittämismenettelyä voitaisiin heidän mielestään parantaa. Taulukko 24 sisältää ehdotukset, joita useampi kuin yksi henkilö mainitsi kysymyksen yhteydessä.

Taulukko 24. Parannusehdotuksia rikostaustan selvittämismenettelyyn.

Parannusehdotuksia rikostaustan selvittämismenettelyyn	f
Sähköinen rekisteri/järjestelmä, josta tieto saaduista tuomioista	8
Viranomaisten välisen tiedonsiirron tärkeyden korostaminen ja kehittäminen	6
Selvemmät ja tarkemmat menettelytapaohjeet, myös muilla kielillä	3
Menettelyn laajentaminen vanhus- ja vammaispalveluihin	3
Viranomaisen ilmoitusvelvollisuus saaduista tuomioista	2

Erityisesti TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten edustajat nostivat esiin toiveen sähköisestä järjestelmästä, josta pystyisi nopeasti ja helposti saamaan tiedon henkilön rikostaustasta. Kaksi ehdotti, että henkilö itse sähköisesti tilaisi esimerkiksi pankkitunnuksilla rikostaustaotteen ja tulostaisi sen sitten heille. Näin asiakkaat säästyisivät otemaksulta eikä heidän tarvitsisi erikseen tulla tuomaan otetta. Työnantajat puolestaan painotti viranomaisten välisen yhteistyön merkitystä ja toivoi, että yhteistyötä tuettaisiin lainsäädännön ja määräysten avulla. Viranomaisilla tulisi olla mahdollisuus tietojen vaihtoon tilanteen niin vaatiessa. Näin vältettäisiin se, että tehtäviin soveltumaton henkilö pääsisi tekemisiin lasten kanssa. Yksi vastaajista kertoi esimerkin perhepäivähoitajasta, jolla oli sekä alkoholi- että mielenterveysongelmia ja joka työssään pahoinpiteli lapsia. Kun ongelma tuli esiin, perhepäivähoitaja meni hoitoon ja sieltä palattuaan pääsi takaisin omaan työhönsä kokeilemaan, josko ongelma olisi poistunut. Vastaajan mielestä näin ei olisi pitänyt toimia, vaan kokeilu olisi tullut toteuttaa esimerkiksi päiväkodissa, missä on muitakin henkilöitä seuraamassa kyseisen henkilön toimintaa. Muutamat vastaajat kaipasivat nykyistä tarkempia menettelytapaohjeita ja muutaman mielestä menettely olisi tullut laajentaa myös vanhusten ja vammaisten parissa tehtävään työhön, koska vanhukset ja vammaiset ovat monesti lasten tapaan haavoittuvaisia ja alttiita vaikutteille.

Näiden lisäksi tuotiin esiin myös muita keinoja, joilla lapsia voitaisiin suojata nykyistä paremmin. Näitä olivat muun muassa: lasten turvakasvatuksen lisääminen; julkinen tiedottaminen siitä, mitä työnsaannin kannalta merkitsee, jos saa tuomion tämän lain soveltamisalaan liittyvistä rikoksista; seuranta, että menettelyä noudatetaan; edellisiltä työnantajilta saatu palaute työnhaun yhteydessä; työyhteisön oman ohjauksen ja seurannan korostaminen.

Lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta kaksi haastatelluista kaipasi tietoa siitä, miten palveluntuottajat tarkistavat omien työntekijöidensä rikostaustoja eli miten otteita pyydetään ja onko otteissa merkintöjä. Siviilipalveluskeskus toi esiin oman toiveensa siitä, että rikostaustaotteiden tilaamisen voisi heillä hoitaa keskitetysti, jolloin jokaisen siviilipalvelusvelvollisen ei tarvitsisi erikseen täyttää ja allekirjoittaa lomaketta. Lastensuojelujärjestöjen osalta nostettiin esiin toive tarkemmista menettelytapaohjeista, jotta työnantajat osaisivat soveltaa lakia paremmin.

Oikeusrekisterikeskus listasi rikostaustaotteen luovuttamismenettelyssä ilmenneitä epäselviä ja tulkinnanvaraisia tilanteita. Näitä olivat:

- 1) Laki ei anna Aluehallintovirastolle oikeutta tarkistaa ilmoitusmenettelyn piirissä olevien terveydenhuollon itsenäisten ammatinharjoittajien rikostaustaa.
- 2) Työvoimapolitiisessa koulutuksessa olevat ja opiskelijastatuksella olevat ovat eri asemassa. Työvoimakoulutuksessa vaaditaan kolmen kuukauden kesto, jotta rikostaustaote voidaan pyytää, opiskelijoiden kohdalla aikarajaa ei ole.
- 3) Vuokratyövoimayritysten asema on epäselvä. Koska vuokratyövoimayritys ei ole työnantajaosapuoli, sillä ei ole oikeutta pyytää rikostaustaotetta nähtäväksi.
- 4) Sijaisrekisterien asema. Työsuhteet alle kolme kuukautta eikä kolmen kuukauden vaatimus täyty vuoden aikana.
- 5) Kotouttamiskoulutukseen ja muihin työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin osallistuvien kohdalla rikostaustan selvittämislaki tulee sovellettavaksi. Ongelma on siinä, että harjoittelut kestävät yleensä kolme kuukautta tai alle.
- 6) Työnantajat eivät välitä työntekijöiden yksityisyydensuojasta. On paljon tilanteita, joissa työnantaja ohjeistaa työntekijää hakemaan rikostaustaotetta, vaikka todellista arviota työtehtävän sisällöstä ei ole lainkaan tehty. Vastuu työtehtävän arvioinnista on työnantajalla ja Oikeusrekisterikeskuksen on hankala kyseenalaistaa sitä, kuuluuko tehtävä lain soveltamisalaan.

2.5 Mieli-piteet esitettyihin ehdotuksiin

Tutkimustulosten viidennessä alaluvussa kerrotaan, mitä mieltä haastateltavat ovat heille esitetyistä rikostaustan selvittämismenettelyyn liittyvistä muutosehdotuksista. Osa kysymyksistä esitettiin kaikille vastaajaryhmille, osa kysymyksistä esitettiin vain osalle vastaajaryhmistä sen mukaan, mitkä ehdotuksista liittyivät selvimmän heidän omaan työhönsä.

Viranomaisen ilmoitusvelvollisuus

Haastateltavilta kysyttiin, tulisiko viranomaisella olla velvollisuus ilmoittaa työnantajalle, mikäli työntekijä työsuhteen kestäessä tuomittaisiin rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista, ja mitkä rikoslajit kuuluisivat ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Yhdeksän kymmenestä kysymykseen vastanneesta piti viranomaisen ilmoitusvelvollisuutta hyvänä asiana ja tietoa tärkeänä sekä myös lain tarkoituksen kannalta perusteltuna (ks. Taulukko 25). Kaksi työnantajaa arveli ilmoitusvelvollisuuden rikkovan yksilösuojaa ja kolme työnantajaan rinnastettavista totesi tiedon olevan tarpeeton työkokeiluissa, koska työkokeilut ovat niin lyhyitä. Muutama perusteli näkemystään ilmoitusvelvollisuuden tärkeydestä sillä, että koska työntekijöiltä edellytetään tietynlaista taustaa työsuhdetta solmittaessa, miksei sitä edellytetä myös työsuhteen kestäessä.

Taulukko 25. Viranomaisen ilmoitusvelvollisuus.

Viranomaisen ilmoitusvelvollisuus	f	%
Kyllä	95	91,4
Ei	5	4,8
Ei osaa sanoa	4	3,8

N=104

Muutamaa vastaajaa lukuun ottamatta kaikki kysymykseen vastanneista olivat sitä mieltä, että ilmoitusvelvollisuuden piiriin tulisi kuulua kaikki rikostaustaotteella tällä hetkellä näkyvät rikoslajit, koska ne kaikki ovat tärkeitä työskenneltäessä lasten ja nuorten parissa. Muutamat rajaisivat ilmoitusvelvollisuuden pelkästään törkeimpiin rikoksiin tai seksuaalirikoksiin ja lapsiin kohdistuneisiin väkivaltarikoksiin. Osa vastaajista peräänkuulutti työkaluja, joita heillä tulisi olla käytössään siinä tapauksessa, että ilmoitusvelvollisuus otettaisiin käyttöön. Vaikka suurin osa kysymykseen vastanneista piti ajatusta ilmoitusvelvollisuudesta hyvänä, askarrutti useita se, miten asia saataisiin käytännössä toimimaan ja olisiko se liian monimutkainen ja työläs toteuttaa: miten tieto oikeasta työnantajasta välittyisi viranomaiselle ja olisiko riski, että tieto menisi entiselle työnantajalle nykyisen työnantajan sijaan.

TE-toimistoilta, työvoiman palvelukeskuksilta ja Siviilipalveluskeskukselta kysyttiin lisäksi, tulisiko tieto tuomiosta välittää työkokeilussa/työpalvelussa heille vai työnantajalle. Kolme neljäsosaa TE-toimiston ja työvoiman palvelukeskuksen edustajasta oli sitä mieltä, että tieto olisi hyvä välittää heille. Osa nimesi perusteeksi sen, että he ovat vastuussa työkokeilusta ja he myös pyytävät rikostaustaotteen työnhakijalta. Osa perusteli kantaansa sillä, että työkokeilu pystyttäisiin tällöin tarvittaessa nopeasti keskeyttämään ja etteivät he jatkossa tarjoaisi kyseistä henkilöä työhön lasten pariin. Muutaman mielestä viranomaisen on myös mahdoton selvittää, kuka on työnantaja. Siviilipalveluskeskuksen mielestä tieto voisi puolestaan mennä suoraan palveluspaikkaan ja työnantaja tekisi sitten päätöksen, oliko tuomio peruste työpalvelun keskeyttämiselle.

Ammattikielto

Ammattikieltoon liittyneet kysymykset koettiin eettisesti hankaliksi. Haastatelta-tilta kysyttiin, voitaisiinko epäsojivalle henkilölle määrätä loppuelämän kestävää tai määrääkainen ammattikielto. Lisäksi tiedusteltiin, pitäisikö ammattikielto määrätä vain tiettyjen rikoslajien osalta vai kaikkien tällä hetkellä rikostaustaotteella näkyvien rikoslajien osalta sekä vain tiettyjen ammattien osalta vai kaikkien ammattien osalta, joissa työskennellään lasten tai nuorten parissa. Muutama totesi, että siviilihenkilönä he olisivat elinikäisen ammattikiellon kannalla, mutta työnsä puolesta he eivät voi näin vastata, koska se olisi vastoin heidän ammattietiikkaansa. Myös ammattien rajaaminen oli monelle vaikeaa. Taulukosta 26 nähdään, mitä mieltä kysymykseen vastanneet olivat elinikäisestä ammattikiellosta eli voitaisiinko sellainen heidän mielestään ottaa käyttöön. Taulukosta 27 nähdään sama asia määrääkaisen ammattikiellon osalta.

Taulukko 26. Elinikäinen ammattikielto.

Elinikäinen ammattikielto	f	%
Kyllä	54	66,7
Ei	21	25,9
Ei osaa sanoa	6	7,4

N=81

Taulukko 27. Määrääkainen ammattikielto.

Määrääkainen ammattikielto	f	%
Kyllä	63	78,8
Ei	12	15,0
Ei osaa sanoa	5	6,2

N=80

Kysymykseen vastanneista kaksi kolmesta oli valmis ottamaan käyttöön elinikäisen ammattikiellon. Osa puolestaan oli sitä mieltä, että oikeuslaitos määrää jo rangaistuksen. Useat halusivat myös uskoa siihen, että ihminen voi parantaa tapansa. Seksuaalirikollisten kohdalla asian suhteen ei oltu yhtä toiveikkaita ja heidän kohdallaan elinikäinen ammattikielto nähtiinkin sen vuoksi hyväksyttävämpänä vaihtoehtona kuin muiden rikoslajien kohdalla. Moni peräänkuulutti tapauskohtaisen harkinnan mahdollisuutta. Huomioon piti heidän mielestään ottaa rikoksen laatu, toistuvuus ja kohde. Erityisesti seksuaali- ja lapsiin kohdistuvia väkivaltarikoksia pidettiin sen verran vakavina, että niistä oltiin muita rikoksia valmiimpia määräämään loppuelämän kestävää ammattikielto.

Osa elinikäistä ammattikieltoa vastustaneista oli määrääkaisen ammattikiellon kannalla. Määrääkaisen ammattikiellon he olivat valmiita määräämään joko kaikkien rikoslajien tai pelkästään törkeimpien rikosten osalta. Törkeimmiksi rikoksiksi kysymykseen vastanneet nimesivät yleensä seksuaalirikosten lisäksi murhat

ja tapot. Ne haastatellut, jotka kannattivat elinikäistä ammattikieltoa osassa rikoksia, olivat usein sitä mieltä, että määräaikainen ammattikielto voisi olla käytössä lähinnä lievien rikosten osalta. Moni nimesi lieviksi rikoksiksi huumausainerikokset ja lievimmät väkivaltarikokset.

Osa kysymykseen vastanneista olisi ollut valmis määräämään ammattikiellon kaikkien rikostaustaoitteella näkyvien rikoslajien osalta, mutta selvä enemmistö rajaisi kiellon koskemaan vain tiettyjä rikoslajeja. Taulukkoon 28 on kerätty haastateluissa eniten mainittuja elinikäiselle ammattikiellolle asetettuja perusteita haastateltavien näkökulmasta. Taulukko 29 sisältää saman tiedon määräaikaisten ammattikieltojen osalta.

Taulukko 28. Milloin elinikäinen ammattikielto on perusteltua?

Elinikäinen ammattikielto perusteltua	f
Seksuaalirikoksissa	15
Lasten seksuaalisissa hyväksikäyttötapauksissa	11
Kaikissa rikoslajeissa	9
Väkivaltarikoksissa (huomioon teon vakavuus, toistuvuus, kohde)	6
Vain törkeimmissä rikoksissa (mm. hyväksikäytöt, murhat, tapot)	5
Tapauskohtaisen harkinnan perusteella	3
Huumausainerikoksissa	2
Kun henkilö saanut tuomion useista vakavista rikoksista	2

Taulukko 29. Milloin määräaikainen ammattikielto on perusteltua?

Määräaikainen ammattikielto perusteltua	f
Kaikissa rikoslajeissa	16
Huumausainerikoksissa	16
Väkivaltarikoksissa	7
Muissa kuin seksuaalirikoksissa	6
Vain lasten seksuaalisissa hyväksikäyttötapauksissa	4
Lievissä rikoksissa	3
Riippuu tapauksesta, harkinnan mukaan	2

Haastateltavilta kysyttiin myös, mitä ammatteja ammattikiellon tulisi koskea (ks. Taulukko 30). Enemmistön mielestä ammattien rajaaminen on vaikeaa ja siksi ammattikielto olisi viisainta ulottaa koskemaan kaikkia ammatteja, joissa työskennellään lasten kanssa. Osa perusteli vastaustaan sillä, että kaikki työ, mikä tehdään lasten parissa, on yhtä lailla tärkeää ja siksi ammattikiellon tulisi olla käytössä kaikissa ammateissa, joissa työskennellään lasten kanssa. Yksi kysymykseen vastanneista pohti, että mikäli ammattikielto koskisi kaikkia ammatteja, joissa työskennellään lasten kanssa, pitäisikö kaikille ammattinimikkeille luoda omat rekisterinsä ja miten niitä valvottaisiin.

Taulukko 30. Ammattikielto eri ammattien osalta

Ammattikiellon ala	f	%
Kaikki ammatit, joissa työskennellään lasten kanssa	30	69,8
Riippuu ammatista, tapauskohtainen harkinta	6	14,0
Ammatit, joissa työskennellään yksin lapsen kanssa	7	16,2

N=43

Rikostaustaote alle kolmen kuukauden työ- ja virkasuhteissa

Rikostaustan selvittämislain 2 §:n 3 momentti rajaa menettelyn koskemaan vain yli kolme kuukautta kestäviä työ- ja virkasuhteita. Oikeusrekisterikeskukselta rikostaustaotetta ei ole edes mahdollista saada tätä lyhyempiin työ- ja virkasuhteisiin. Raja on ehdoton. Aikarajaa on kuitenkin jossain määrin kritisoitu ja siksi haastateltavilta kysyttiinkin, tulisiko rikostaustat selvittää heidän mielestään myös alle kolmen kuukauden työ- ja virkasuhteissa.

Taulukosta 31 nähdään mielipiteiden jakautuminen ehdotuksen puolesta ja sitä vastaan. Kysymykseen vastanneista noin kaksi kolmasosaa oli valmis selvittämään rikostaustan myös alle kolmen kuukauden palvelussuhteissa. Näkemystä perusteltiin muun muassa seuraavasti: myös lyhyessä ajassa ehti tutustua lapsiin ja luoda ystävyyssuhteen; olisi yksinkertaisempaa ja helpompaa, jos kaikilta pyydetäisiin ote; myös alle kolmessa kuukaudessa ehtii tehdä paljon pahaa; riskit tulisi minimoida, koska lasten etu on kuitenkin tärkeintä. Osan mielestä ote voisi olla harkinnanvarainen alle kolmen kuukauden palvelussuhteissa. Osan mielestä rikostausta olisi hyvä selvittää myös lyhyissä työsuhteissa, mutta tällöin rikostaustaotteen tulisi olla ilmainen ja otteen saamisen tulisi tapahtua nykyistä nopeammin.

Noin neljäsosa haastatelluista piti nykyistä kolmen kuukauden rajaa hyvänä. Osa perusteli vastaustaan sillä, että kolmessa kuukaudessa ei vielä ehdi tapahtua mitään, osan mielestä aikarajan laskeminen veisi käytännössä kohtuuttomasti aikaa ja lisäisi työmäärää sekä olisi liian byrokraattista. Ongelmana nähtiin myös se, ettei otteita pystyittäisi ainakaan nykyisellä systeemillä saamaan riittävän nopeasti, mikä viivästyttäisi sopimusten tekoa.

Taulukko 31. Rikostaustaote alle kolmen kuukauden työ- ja virkasuhteissa.

Rikostaustaote alle 3 kk työ- ja virkasuhteissa	f	%
Kyllä	55	65,5
Ei	23	27,4
Ei osaa sanoa	6	7,1

N=84

Vakituisessa palvelussuhteessa olevien velvollisuus esittää rikostaustaote säännöllisesti

Rikostaustan selvittämislain 3 §:n mukaan rikostausta tulee selvittää, kun henkilö ensimmäistä kertaa otetaan tai nimitetään sellaiseen työ- tai virkasuhteeseen, johon

kuuluu lain edellyttämällä tavalla työskentelyä lasten kanssa tai annettaessa henkilölle tällaisia tehtäviä ensi kerran. Tämän jälkeen rikostaustaa ei enää tarkisteta, mikäli henkilön työsuhde säilyy samana. Rikostaustan selvittämislaki tuli voimaan vuonna 2003. Henkilöiltä, jotka jo lain voimaan tullessa työskentelivät lasten parissa vakituudessa työ- tai virkasuhteessa, rikostaustaa ei ole selvitetty lain voimassaoloaikana. Se, ettei vakituisten rikostaustoja selvitetä työsuhteen kestäessä, on koettu jossain määrin puutteeksi ja tästä syystä haastateltavilta tiedusteltiin mielipidettä siihen, tulisiko vakituudessa työ- tai virkasuhteessa olevien rikostaustat selvittää säännöllisesti.

Taulukosta 32 nähdään, että noin kaksi kolmasosaa kysymykseen vastanneista on sitä mieltä, että myös vakituisten rikostaustat tulisi tarkistaa säännöllisin väliajoin. Vaikka suurin osa oli sitä mieltä, että vakituisten työntekijöiden rikostaustat olisi hyvä tarkistaa säännöllisesti, moni piti nykyistä järjestelmää kuitenkin työläänä. He olivat sitä mieltä, että nykyisellä järjestelmällä olisi työnantajan tehtävä maksaa rikostaustaote, mikäli vakituiset joutuisivat toimittamaan rikostaustaotteen säännöllisesti. Noin viidennes kysymykseen vastanneista piti kyllä seurantaa hyvänä, mutta mieluummin niin päin, että rikostaustaotteiden säännöllisen toimittamisen sijaan viranomaisen ilmoittaisi työnantajalle, mikäli työntekijä saisi tuomion menettelyn piiriin kuuluvista rikoksista. Erityisesti työntekijätaho toivoi rikostaustaotteiden säännöllisen toimittamisen sijaan ilmoitusvelvollisuuden käyttöönottoa (37 % haastatelluista). Kolme lupaviranomaistahon edustajaa ottaisi mieluummin käyttöön sähköisen järjestelmän, josta he pystyisivät tarvittaessa tarkistamaan luvanhakijoidensa rikostaustat. Kolmasosa kysymykseen vastanneista oli sitä mieltä, ettei vakituisten työntekijöiden taustoja ole tarvetta tarkistaa säännöllisesti. Osa nimesi perusteeksi työyhteisön oman valvonnan, organisaation tai paikkakunnan pienen koon sekä suuret kustannukset ja työmäärän suhteessa saavutettuun hyötyyn.

Taulukko 32. Vakituisten rikostaustan selvittäminen säännöllisin väliajoin.

Vakituisten rikostaustan selvittäminen säännöllisin väliajoin	f	%
Kyllä	57	68,7
Ei	26	31,3

N=83

Yksi kyselyyn vastanneista ehdotti, että rikostaustaote voitaisiin toimittaa työnantajalle verokortin tapaan kerran vuodessa. Ote toimitettaisiin tällöin automaattisesti henkilölle kotiin ja hän toimittaisi sen työnantajalleen verokortin matkassa. Toinen vastaaja puolestaan oli sitä mieltä, että mikäli rikostaustaote on myös jatkossa maksullinen ja kaikkien pitäisi se toimittaa työnantajalle säännöllisin väliajoin, niin silloin voisi ensimmäinen ote olla maksullinen ja seuraavat otteet niin sanotusti otteen päivittämistä, ja sitä kautta ilmaisia. Yksi vastaaja taas näki ehdotuksessa yksilön tietosuojan ja vapautteen liittyviä ongelmia. Hänen mielestään olisi parempi, jos

työntekijällä itsellään olisi velvollisuus ilmoittaa työnantajalle saamistaan tuomi-
oista. Ilmoituksen laiminlyönti olisi tällöin sanktioitu. Eräs haastatelluista puoles-
taan mielti, onko viisasta ottaa käyttöön näin raskasta järjestelmää, koska tuomi-
oita on kuitenkin vain minimaalisella osalla ihmisistä.

Haastateltavilta kysyttiin myös, mikä heidän mielestään olisi sopiva aikaväli rikostaustaotteiden toimittamiselle. Taulukosta 33 nähdään, että selvä enemmistö eli yli kaksi kolmesta kysymykseen vastanneista piti sopivana otteiden toimitusvä-
linä kolmesta viiteen vuotta. Muutama oli valmis toimittamaan otteen puolen vuo-
den välein, kun taas muutaman mielestä otteiden sopiva toimitusväli oli lähempänä
kymmentä vuotta.

Taulukko 33. Sopiva aikaväli rikostaustaotteiden toimittamiselle.

Sopiva aikaväli rikostaustaotteiden toimittamiselle	f	%
Alle 2 vuotta	10	21,8
2-5 vuotta	33	71,7
Yli 5 vuotta	3	6,5

N=46

Sähköinen järjestelmä

Haastateltavilta kysyttiin, voitaisiinko heidän mielestään luoda sähköinen järjes-
telmä, josta työnantaja pystyisi tarvittaessa tarkistamaan työntekijöidensä rikos-
taustan. Lähes kolme neljästä kysymykseen vastanneesta piti ehdotusta hyvänä
(ks. Taulukko 34). Erityisesti lupaviranomaiset olivat ehdotuksen kannalla (93 %).
Vastentahtoisimmin ehdotukseen suhtautuivat TE-toimistot ja työvoiman palvelu-
keskukset, joiden edustajista vain noin puolet piti ehdotusta hyvänä. Heidän vas-
tauksissaan korostui huoli tietojen väärinkäytöstä ja henkilöiden leimautumisesta.
Kolme painotti vastauksessaan sitä, ettei tiedon pitäisi mennä ainakaan työnanta-
jalle, koska väärinkäytösten vaara olisi tällöin suurin. Neljä puolestaan piti tietojen
saannin ehtona sitä, että työntekijä antaisi hyväksyntänsä tietojen katsomiselle.
Yksi kysymykseen vastanneista ehdotti, että työnhakijalle voisi antaa vaihtoehtoi-
set toimintatavat: otteen toimitus perinteiseen tapaan paperiversiona tai työnha-
kijan sähköinen kuittaus/hyväksyminen tietojen katsomiselle mielellään niin, että
työnhakija on läsnä, kun työnantaja katsoo tiedot rekisteristä.

Taulukko 34. Sähköinen järjestelmä.

Sähköinen järjestelmä	f	%
Kyllä	77	72,6
Ei	25	23,6
Ei osaa sanoa	4	3,8

N=106

Sähköisen järjestelmän etuna nähtiin muun muassa rikostaustan nopea selvittäminen työhönoton yhteydessä, mikä mahdollistaisi myös lyhytaikaisten sijaisten taustojen selvittämisen. Nopean tiedonsaannin lisäksi myös papereiden pyörittäminen vähenisi ja menettelyn osapuolten työmäärä pienenesi. TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten edustajien lisäksi myös useat muut kysymykseen vastanneet toivat esiin sen, että tietojen haun tulisi tapahtua työntekijän suostumuksella eli ilman lupaa tietoja ei voisi katsoa. Yksi kysymykseen vastanneista jäi pohtimaan sitä, mitä sitten tapahtuisi, jos työntekijä ei antaisikaan lupaa tietojensa katsomiseksi. Toimisiko kieltäytyminen irtisanomisen perusteena tai voisiko se olla este palkkaamiselle?

Yksi kysymykseen vastanneista piti ehdotusta hyvänä myös siinä tapauksessa, että vapaaehtoistyöntekijät tulisivat menettelyn piiriin. Erityisesti lasten ja nuorten harrastustoiminnassa, missä käytetään paljon vapaaehtoisia, pidetään vapaaehtoisten rikostaustan selvittämistä tärkeänä. Nykyisellä järjestelmällä vapaaehtoisten ottaminen mukaan rikostaustan selvittämismenettelyyn ei kuitenkaan muutaman haastatellun mielestä toimisi. Syyksi tähän he näkivät rikostaustaotteiden maksullisuuden ja pitkäähkön toimitusajan.

Viiden kysymykseen vastanneen mielestä järjestelmä voisi olla samantyyppinen kuin Valviran Terhikki-rekisteri. Rekisterin käytön pitäisi olla valvottua eli käynneistä pitäisi aina jäädä jälki. Rekisterin käytölle pitäisi myös olla peruste. Muutama kysymykseen vastannut puolestaan kaipasi vahvaa tunnistautumista. Muutama epäili, onko ylipäätään mahdollista luoda aukotonta järjestelmää, jossa tiedot pysyvät ajan tasalla. Kahden vastaajan mielestä järjestelmästä saatava tieto voisi olla "saa palkata/ei saa palkata" -tyyppistä. Tarkempaa tietoa tuomioista ei järjestelmästä saisi. Useat vastaajista hyväksyisivät sähköisen järjestelmän sillä ehdolla, että tietoturva olisi suojattu eikä tietovuotoja pääsisi tapahtumaan. Muutama piti viisaampana selvittää rikostaustat muilla keinoin, koska erilaisiin rekistereihin liittyi heidän mielestään liikaa riskejä ja väärinkäytösten mahdollisuuksia.

Vapaaehtoistyöntekijät

Tällä hetkellä vapaaehtoisten rikostaustat selvitetään vain, jos henkilö on mukana lasten aamu- ja iltapäivätoiminnassa tai yksityisissä sosiaali- ja terveydenhuolto-palveluissa. Selvästi suurin osa vapaaehtoistyöntekijöistä jää kuitenkin rikostaustan selvittämismenettelyn ulkopuolelle. Tämä on koettu joiltain osin suureksi puutteeksi ja sen vuoksi haastateltavilta kysyttiin, mitä mieltä he ovat asiasta eli tuliko vapaaehtoistyöntekijöiden rikostaustoja heidän mielestään selvittää. Taulukosta 35 näkyy selvästi, että vapaaehtoistyöntekijöiden saaminen rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin on monen kysymykseen vastanneen mielestä toivottavaa.

Taulukko 35. Rikostaustaote vapaaehtoistyöntekijöiltä.

Rikostaustaote vapaaehtoistyöntekijöiltä	f	%
Kyllä	54	84,4
Ei	8	12,5
Ei osaa sanoa	2	3,1

N=64

Yli 80 prosenttia kysymykseen vastanneista piti tärkeänä, että myös vapaaehtoistyöntekijät saataisiin menettelyn piiriin. Yksi vastanneista piti nykyistä lainsäädäntöä mielivaltaisena, koska se velvoitti selvittämään rikostaustan pelkästään palvelussuhteessa olevilta, mutta ei lainkaan vastikkeettomissa työsuhteissa, kuten vapaaehtoistyössä. Neljän mielestä vapaaehtoistyöhön hakeutui juuri niitä, jotka halusivat päästä tekemisiin lasten ja nuorten kanssa vääristä syistä, koska he tiesivät, ettei heidän taustojaan selvitetäisi. Useat kysymykseen vastanneista kertoivat kuulleensa, että vapaaehtoistyössä ja erityisesti lasten ja nuorten harrastustoiminnassa tapahtui toisinaan hurjiakin väärinkäytöksiä.

Useat haastatelluista rajoittaisivat rikostaustan selvittämismenettelyn pelkästään osaan vapaaehtoisista. Rajanvetoon moni käytti samoja perusteita kuin työ- ja virkasuhteistenkin osalta eli että vapaaehtoistyön tulisi tapahtua olennaisesti ja pysyväisluonteisesti lasten ja nuorten parissa. Joidenkin mielestä rikostausta tulisi puolestaan selvittää vain niiltä vapaaehtoisilta, jotka työskentelevät yksin lasten kanssa. Muutama vastaaja myös ihmetteli, miksi vapaaehtoistyöntekijät on alunperinkään asetettu tässä asiassa eri asemaan kuin työ- ja virkasuhteiset, vaikka he usein ovat samalla tavalla lasten kanssa tekemisissä kuin palvelussuhteisetkin.

Lasten ja nuorten harrastusseuroissa oltiin lähtökohtaisesti sitä mieltä, että vapaaehtoisten taustat pitäisi selvittää. Yksi haastatelluista näki suurena puutteena sen, että vaikka he itse olisivat halunneet tarkistaa vapaaehtoistensa taustat, Oikeusrekisterikeskus ei myöntänyt otteita. Nykyinen menettely koettiin kuitenkin liian kankeana ja työläänä, jotta se soveltuisi yleisesti vapaaehtoisten rikostaustan selvittämiseen. Usean vastaajan mielestä sen käyttö karsisi liikaa vapaaehtoisten määrää. Vapaaehtoisten saanti mukaan harrastustoimintaan koettiin jo nykyiselläänkin haasteelliseksi.

3 Yhteenveto

Rikostaustan selvittämismenettelystä annetulla lailla säädetään menettelystä, jolla alaikäisten kanssa työskentelemään valittavien henkilöiden rikostausta voidaan selvittää. Lain tavoitteena on suojella alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta ja edistää heidän henkilökohtaista turvallisuuttaan. Näin laki edistää osaltaan lasten oikeutta turvalliseen kasvu- ja opiskelu ympäristöön. Rikostaustan selvittämismenettely koskee vain olosuhteita, joissa työ- tai virkatehtävät ovat luonteeltaan sellaisia, että ne mahdollistavat läheisen vuorovaikutuksen lapsen kanssa.

Lain soveltamisedellytysten täyttyessä työnantaja on *velvollinen* pyytämään tehtävään valittavaa henkilöä esittämään selvityksen rikostaustastaan. Rikostaustan selvittämismenettelystä annetun lain nojalla yksityinen henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä, kun hänet on tarkoitus valita työskentelemään tällaiseen tehtävään lasten parissa. *Edellytyksenä* työntekijän rikostaustan selvittämiseksi on, että:

- työhön pysyväisluonteisesti ja olennaisesti kuuluu kasvatusta, opetusta, hoitoa tai muuta huolenpitoa taikka muuta työskentelyä alaikäisen kanssa,
- työssä ollaan henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa ilman tämän huoltajan läsnäoloa ja
- työ- tai virkasuhde kestää vuoden aikana yhteensä vähintään 3 kuukautta.

”Pysyväisluonteisesti” ja ”olennaisesti” ehtojen on molempien täytyttävä, jotta tehtävä kuuluu rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin. Menettelyn ulkopuolelle jäävät sellaiset työtehtävät, joissa työntekijän yhteydenpito lapsiin on satunnaista tai vastaanottotoiminnan luonteista ja voidaan olettaa, ettei lapsen ja aikuisen välille synny sellaista luottamuksellista suhdetta, joka voisi johtaa esimerkiksi seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai houkutteluun huumausaineiden kokeiluun.

Selvityksen perusteella voidaan todeta, että suhtautuminen rikostaustan selvittämislakiin on varsin myönteistä. Yli 80 prosenttia vastaajista kokee lain ainakin josain määrin estäneen epäsovpien henkilöiden pääsyn työskentelemään lasten ja nuorten parissa; vain alle neljä prosenttia on sitä mieltä, ettei lailla ole ollut tähän vaikutusta. Myönteisesti lakiin suhtautuneista noin kolmannes näkee lain vaikutuksen olevan lähinnä ennaltaehkäisevä. Henkilöt, joilla on tuomioita lain soveltamisalaan liittyvissä rikoksissa, eivät hakeudu alalle tietäen, että heidän rikostaustansa tarkistettaisiin joka tapauksessa. Laki ei kuitenkaan ole kaikkien mielestä aukoton, koska se ei esimerkiksi kata alle kolmen kuukauden työ- ja virkasuhteita eikä se velvoita eikä oikeuta tarkistamaan työ- ja virkasuhteessa olevien rikostaustoja työsuhteen kestäessä.

Pääsääntöisesti rikostaustan selvittämismenettelyn eri osapuolet kokivat menettelyn toimivaksi eikä sen nähty oleellisesti lisäävän osapuolten työmäärää tai vaikuttavan työhönotto- tai luvanhakuprosessin kestoan. Myöskään työnantaja- ja

ammattiliittoihin ei ollut juurikaan kantautunut negatiivista palautetta menettelystä. Yksi haastatelluista esitti epäilyksensä, että mikäli vapaaehtoiset otettaisiin mukaan menettelyyn, tilanne voisi olla toinen. Lisäksi muutama toivoi selkeämpää menettelyä ja rikostaustaotteen tilaamisprosessin nopeuttamista. Työntekijöistä kaikki pitivät menettelyä sekä helppona että selkeänä, ja kritiikkiä tuli lähinnä otteen maksullisuudesta. Otteiden kelpoisuusaikaa (6 kk) ei juurikaan pidetty ongelmallisena määräaikaisissa palvelussuhteissa olevien kannalta. Lähes kolmasosa kuitenkin toi esiin sen, että rikostaustaotetta ei ollut perusteltua esittää työnantajalle useita kertoja, mikäli sijaisuuksia tehtiin samalle työnantajalle. Reilu kymmenes puolestaan piti epäoikeudenmukaisena sitä, ettei vakituisten työntekijöiden tarvinnut esittää rikostaustaotetta työsuhteen kestäessä, kun taas määräaikaiset joutuivat mahdollisesti hankkimaan otteen vähän väliä.

Myös Siviilipalveluskeskuksessa rikostaustan selvittämismenettely koettiin toimivaksi. Ongelmaksi ei koettu niinkään sitä, kuka otteen hankki, vaan kuinka nopeasti ote saatiin niin sanotuissa säännöllisissä poikkeustapauksissa (5-10 krt/kk). Valtuutus rikostaustaotteiden hankkimiseksi keskitetyksi nopeuttaisi ja helpotaisi menettelyä. Oikeusrekisterikeskus piti menettelyä omalta osaltaan toimivana lukuun ottamatta joitain tulkinnanvaraisia tilanteita, joita nostetaan myöhemmin esille tarkemmin. Lastensuojelujärjestössä rikostaustan selvittämismenettelyn nähtiin toimivan parhaiten kouluissa ja päivähoitossa sekä sairaaloissa lukuun ottamatta itsenäisiä ammatinharjoittajia. Lasten ja nuorten harrastustoiminnassa sekä seurakunnan rippikoulutoiminnassa menettelyn nähtiin toimivan vaihtelevasti joutuksen suuresta vapaaehtoistyöntekijöiden määrästä. Lastensuojelun puolella yksityisten palveluntuottajien valvonta nähtiin paikoin heikkona.

Lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan kunta järjestää joko itse tai ostaa palvelun ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Suurissa kunnissa palveluntuottajia saattaa olla useita. Ulkopuolisten palveluntuottajien vastuuhenkilöiden rikostaustoja kunnat eivät ole neljän haastatellun mukaan tarkistaneet lainkaan. Syyksi tähän kerrottiin, että palveluntuottaja tarkisti itse vastuuhenkilön rikostaustat, palveluntuottaja oli ennestään tuttu tai vastuuhenkilö ei pääsääntöisesti toiminut suoraan lasten kanssa tai oli toiminut jo niin kauan, ettei hänen rikostaustaansa ollut tarvinnut aikanaan selvittää. Kunnilla ei ollut tietoa siitä, miten palveluntuottajat omien alaistensa rikostaustoja selvittivät. Tämän muutama haastatelluista totesi puutteeksi. Vapaaehtoisia ei haastateltujen mukaan juurikaan käytetty lasten aamu- ja iltapäivätoiminnassa.

Suurimmaksi ongelmaksi haastatellut kokivat rikostaustan selvittämismenettelyä koskevan informaation ja selkeiden menettelytapaohjeiden puutteen. Moni kaipasi selvempiä ja yksinkertaisempia pelisääntöjä siihen, miten toimia. Vaikka menettely olikin enemmistölle itsestään selvä ja tuttu asia, oli joukossa niitäkin, jotka olisivat kaivanneet lisäinformaatiota ja selkeyttä menettelytapaohjeistukseen. Muutama myönsi, ettei itsekään juuri tuntenut lakia, vaikka oman työn vuoksi lain olisikin pitänyt olla tuttu. Informaation lisäksi suureksi puutteeksi koettiin, ettei

vakituisten työn- ja viranhaltijoiden rikostaustaa selvitetty työsuhteen kestäessä. Myös alle kolme kuukautta kestävien palvelussuhteiden ja vapaaehtoistyön jääminen menettelyn ulkopuolelle koettiin puutteeksi. Useat haastatelluista totesivat, että pahaa ehtii tehdä jo huomattavasti lyhyemmässäkin ajassa kuin kolmessa kuukaudessa. Vaikka vapaaehtoistyöntekijöiden saattaminen menettelyn piiriin nähtiin toivottavana, jäi haastateltuja askarruttamaan, miten tämä käytännössä olisi mahdollista toteuttaa. Maksullisuudesta tuli puolestaan kritiikkiä etupäässä TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten edustajilta. Heidän asiakkaansa olivat pääasiassa pienituloisia, nuoria ja pitkäaikaistyöttömiä, joilla ei kaikilla ole varaa maksaa rikostaustaotetta. Osa ehdottikin, että ote olisi työkokeilujen osalta samalla tavalla ilmainen kuin opiskelujen osalta tai sitten työvoimaviranomainen maksaisi otteen. Lastensuojelujärjestöjen taholta ongelmana koettiin se, että lakia soveltavilla työnantajilla on vaihtelevasti tietoa ja halua soveltaa menettelyä. Työnantajat eivät esimerkiksi dokumentoi työsopimuksen teon yhteydessä sitä, milloin rikostaustaote on pyydetty ja tarkistettu.

Oikeusrekisterikeskuksen kannalta epäselviä tai tulkinnanvaraisia tilanteita ovat muun muassa seuraavat: terveydenhuollon itsenäisten ammattinharjoittajien rikostaustoja ei ole oikeutta selvittää; kotouttamiskoulutuksessa ja työkokeilussa olevien osalta rikostaustaote voidaan vaatia vasta niiden kestäessä yli kolme kuukautta, mutta opiskelijoiden kohdalla aikarajaa ei ole; vuokratyövoimayritys ei ole työnantaja eli sillä ei ole oikeutta pyytää rikostaustaotetta; työnantajat pyytävät työntekijöiltä rikostaustaotteita, vaikka arviota työtehtävän sisällöstä ei ole tehty.

Useat TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten edustajista nostivat esiin toiveen sähköisen järjestelmän käyttöönotosta. Työnantajataho puolestaan painotti viranomaisten välisen yhteistyön ja tiedonsiirron merkitystä ja toivoi, että yhteistyötä tuettaisiin lainsäädännön avulla. Muutamat haastatelluista kaipasivat nykyistä tarkempia menettelytapaohjeita ja muutaman mielestä menettely olisi tullut laajentaa myös vanhusten ja vammaisten parissa tehtävään työhön.

Lähes kaikki (98 %) työnantajat kokivat lain soveltamisalan selväksi eikä rajanveto-ongelmia ollut ilmennyt. Muutamaa työnantajaa lukuun ottamatta työnantajien tulkinta lain soveltamisalasta oli pysynyt samana lain voimaantulon jälkeen. Harkintansa perusteeksi työnantajat nimesivät kahta työnantajaa lukuun ottamatta oman harkinnan. Myös Siviilipalveluskeskus ja lupaviranomaiset kertoivat menettelyn soveltamisalan olleen omalta kannaltaan selvä, koska palveluntuottajat ja työpalvelupaikkojen edustajat tekivät arvion siitä, sisältyikö palveluun/työpalveluun työskentelyä alaikäisten kanssa. Viranomaisen tehtävä oli vain valvoa, että rikostaustaotteet esitettiin heille, mikäli työ oli lasten kanssa tapahtuvaa. TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten edustajille menettelyn soveltamisalan arviointi oli tuottanut vaikeuksia silloin tällöin.

Kysymykseen vastanneista työnantajista enemmistö (reilu 60 %) tulkitsi rikostaustan selvittämismenettelyn edellytyksenä olevaa olennaisuusvaatimusta niin, että menettelyn piiriin kuuluivat heidän mielestään kaikki, jotka työskentelivät

alikäisten kanssa. Osalle tämä tarkoitti myös keittiöemäntää, osa puolestaan rajasi keittiöhenkilöstön lisäksi siivoushenkilöstön, vahtimestarin, leirikeskusemännän ja rippikoulupapin menettelyn ulkopuolelle. Selvästi pienempi osa (alle 20 %) työnantajista tulkitsi työn olennaisesti lasten kanssa tapahtuvaksi, mikäli sitä tehtiin yksin, itsenäisesti tai olennaisesti lasten parissa. Olennaisuusvaatimuksen lisäksi laki edellyttää, että työn tulee tapahtua myös pysyväisluonteisesti lasten kanssa. Kaksi kysymykseen vastanneista tulkitsi pysyväisluonteiseksi työn, joka tapahtui vakituisesti lasten parissa. Yhden mielestä pysyväisluonteista oli työ, jota tehtiin päätoimisesti lasten kanssa. Muut arvioivat työn pysyväisluonteisuutta sen perusteella, kuinka pitkään työsuhde kesti. Reilu kolmannes kysymykseen vastanneista työnantajista tarkisti rikostaustat yli kolme kuukautta kestävässä työ- ja virkasuhhteissa. Noin 20 prosenttia selvitti rikostaustat myös alle kolmen kuukauden työsuhhteissa, kun taas 10 prosenttia pyysi rikostaustaotteen vasta puolen vuoden tai vuoden palvelussuhteiden osalta.

Siviilipalveluksen suorittaa vuosittain noin 1.800 siviilipalvelusvelvollista. Heistä noin kaksi kolmasosaa suorittaa työpalveluksen alikäisten parissa. Ennen rikostaustaotteen maksulliseksi muuttumista rikostaustaote tilattiin kaikille siviilipalvelusvelvollisille. Maksulliseksi muuttumisen jälkeen otetta on tilattu vain niille, jotka suorittavat työpalvelun lasten ja nuorten parissa. Arvion siitä, tapahtuuko työ alikäisten parissa, tekee työpalveluspaikka. Menettely nähtiin Siviilipalveluskeskudessa toimivana lukuun ottamatta poikkeustapauksia, joita on muutama kuukaudessa. Näiden kohdalla otteen toimitusaika koetaan liian pitkäksi, ja ongelma on korostunut rikostaustaotteiden muututtua maksulliseksi. Ehdotus siitä, että Siviilipalveluskeskus saisi lain mukaisen valtuutuksen rikostaustaotteiden pyytämiseksi keskitetysti, sai myönteisen vastaanoton.

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden eli tässä tapauksessa lähinnä työkokeilujen osalta työnhakijoiden rikostaustojen selvittämistä vastuu on lähes kaikkien (90%) TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten edustajien mielestä heillä. He myös tekevät arvion siitä, milloin rikostaustaote tulee pyytää. Kaikille ei kuitenkaan aina ollut selvää, mihin tehtäviin rikostausta tulee selvittää. Tällöin on tukeuduttu joko työnantajan konsultaatioon tai sovellettu lakia varmuuden vuoksi. Lähes puolet kertoi, että myös työnantajat halusivat silloin tällöin nähdä otteen. Haastatelluista TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten edustajista 10 prosenttia oli puolestaan sitä mieltä, että rikostaustan selvittämistä vastuu oli työnantajalla. Taho, jolla on selvittämistä vastuu, tekee myös päätöksen siitä, työllistetäänkö henkilö, kenen otteella on merkintä.

Rikostaustan selvittämislain nojalla saatava rikosrekisteriote muuttui maksulliseksi vuoden 2012 alusta. Usealla haastatellulla viranomaisella on käsitys, että työnantajat maksavat nämä työntekijöiden rikostaustaotteet. Näin ei kuitenkaan ole. Kaikki haastatellut työntekijät ja työnantajat kertoivat työntekijöiden itse maksaneen otteet. Myöskään TE-toimistojen, työvoiman palvelukeskusten tai lupaviranomaisten edustajat eivät kertoneet maksaneensa otteita. Vain Siviilipalveluskeskus maksoi kaikkien siviilipalvelusvelvollisten otteet.

Rikostaustaote tilataan pääsääntöisesti sähköisesti, joko lomake.fi-palvelun kautta tai sähköpostitse. Otteen toimitusaika on keskimäärin viikko. Selvä enemmistö haastatelluista piti otteen toimitusaikaa kohtuullisena. Työntekijöistä 15 prosenttia oli työskennellyt joskus lain voimaantulon jälkeen ilman, että oli joutunut esittämään rikostaustaotetta. Työnantajista kolmasosa ei kirjannut millään tavalla rikostaustaotteen esittämistä. Osa perusteli tätä sillä, ettei kirjaamiselle ollut tarvetta johtuen organisaation pienestä koosta. Työnantajaa lukuun ottamatta muut tekivät merkinnän otteen näkemisestä. Kukaan haastatelluista ei kertonut kirjanneensa rikostaustaotteen sisältöä vaan pelkästään, että ote on nähty ja päivämäärän. Kaksi työnantajaa kertoi arkistoineensa otteet. Yksi ei tiennyt organisaationsa nykyistä käytäntöä, mutta aiemmin otteet oli hänen tietojensa mukaan joko kopioitu tai arkistoitu. Työntekijöistä viidennes muisteli, että ote oli joko arkistoitu tai siitä oli otettu kopio. Kaikki työnantajaan rinnastettavat tahot ja lupaviranomaiset kertoivat palauttaneensa rikostaustaotteet takaisin työn- ja lupanhakijoille.

Rikostaustan selvittämismenettelystä annetun lain 2 §:n 3 momentti antaa sekä työvoimapolitiittiseen toimenpiteeseen että siviilipalveluksen työpalveluun osallistuvalla oikeuden kieltäytyä rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista tehtävistä näin halutessaan. Kukaan haastatelluista TE-toimistojen, työvoiman palvelukeskusten tai Siviilipalvelukeskuksen edustajista ei kuitenkaan kokenut lainkohdtaa ongelmalliseksi eikä yksikään heistä kertonut, että työnhakijat tai siviilipalvelusvelvolliset olisivat kieltäytyneet tehtävistä tällä perusteella.

Tärkeimmiksi tiedonhankintakanaviksi työnantajat nimesivät internetin/Googlen, oman esimiehen ja oman organisaation lakimiehen ja henkilöstöhallinnon. Lupaviranomaiset puolestaan tukeutuivat ensisijaisesti lainsäädäntöön ja Valviran ohjeistukseen. TE-toimistojen ja työvoiman palvelukeskusten edustajat saivat tietoa lähinnä oman organisaation ohjeistuksesta. Edellisten lisäksi tietoa hankittiin myös muun muassa Oikeusrekisterikeskukselta, AVI:lta, EK:sta, ELY:n lakimieheltä, kollegoilta, kirkkohallitukselta/hiippakunnasta ja työ- ja elinkeinoministeriöstä. Työntekijöistä puolestaan noin 60 prosenttia sai tiedon rikostaustan selvittämismenettelystä ja rikostaustaotteen tilaamisesta työnantajalta. Muut hankkivat tietoa suoraan Oikeusrekisterikeskukselta, internetistä tai erilaisten koulutusten yhteydessä.

Työnantajat ja työntekijät olivat hyvin selvillä siitä, että laki velvoitti työnantajan pyytämään rikostaustaotteen, jos tehtäviin kuului työskentelyä alaikäisten parissa. Sen sijaan monelle oli epäselvää, saiko sellaisen henkilön palkata, jolla oli otteellaan merkintä rikoksesta. Syyksi epätietoisuuteen moni totesi sen, ettei asiaa ollut tarvinnut pohtia, koska eteen ei ollut tullut vielä kertaakaan otetta, jossa olisi ollut merkintä.

Haastateltavilta kysyttiin lopuksi mielipide erilaisia rikostaustan selvittämislakiin liittyviä muutosehdotuksia kohtaan. Ensimmäiseksi kysyttiin, mitä mieltä haastatellut olivat siitä, että viranomaiselle säädettäisiin velvollisuus ilmoittaa työnantajalle, mikäli työntekijä saisi työsuhteen kestäessä tuomion rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista. Noin 90 prosenttia haastatelluista piti

ehdotusta hyvänä. Ehdotus nähtiin lain tarkoituksen kannalta perusteltuna ja välitettävä tieto lasten suojelemisen näkökulmasta tärkeänä. Muutamaa haastateltua lukuun ottamatta kaikki olivat sitä mieltä, että ilmoitusvelvollisuuden piiriin tulisi kuulua kaikki rikostaustaotteella tällä hetkellä näkyvät rikoslajit, koska ne kaikki koettiin tärkeiksi työskenneltäessä alaikäisten parissa. Vaikka suurin osa piti ajatusta hyvänä, askarrutti monia, miten asia saataisiin käytännössä toimimaan eli muun muassa, miten tieto oikeasta työnantajasta välittyisi viranomaiselle.

Seuraavaksi haastateltavilta kysyttiin, mitä mieltä he olivat elinikäisestä tai määräaikaisesta ammattikiellosta. Moni koki kysymyksen eettisesti hankalaksi. Hieman yli puolet haastatelluista olisi ollut valmis ottamaan käyttöön elinikäisen ammattikiellon. Osa oli taas sitä mieltä, että oikeuslaitos määrää jo rangaistuksen. Perusteltuna elinikäistä ammattikieltoa pidettiin eritoten seksuaali-, lapsiin kohdistuneiden väkivalta- ja törkeimpien väkivaltarikosten osalta. Määräaikaista ammattikieltoa kannatti reilu 60 prosenttia haastatelluista eli hieman useampi kuin elinikäistä ammattikieltoa. Enemmistö oli valmis ottamaan määräaikaisen ammattikiellon käyttöön joko kaikkien rikoslajien osalta tai lieviksi rikoksiksi miellettyjen rikosten eli lähinnä huumausainerikosten osalta. Ammattikiellon piiriin kuuluvien ammattien rajaamisen moni haastateltu koki vaikeaksi ja enemmistö olikin valmis ottamaan ammattikiellon käyttöön kaikkien ammattien osalta, joissa työskennellään lasten tai nuorten kanssa.

Haastateltavilta kysyttiin lisäksi, tulisiko rikostausta selvittää myös alle kolmen kuukauden työ- ja virkasuhteissa. Noin 65 prosenttia vastaajista oli valmis selvittämään rikostaustat myös alle kolmen kuukauden palvelusuhteissa. Näkemystä perusteltiin sillä, että myös lyhyessä ajassa ehtii luoda lapseen ystävyyssuhteen ja tehdä paljon pahaa. Vajaa 25 prosenttia piti nykyistä kolmen kuukauden rajaa hyvänä ja perusteli vastaustaan muun muassa sillä, että kolmessa kuukaudessa ei ehdi tapahtua vielä mitään ja lisäksi aikarajan alentaminen lisäisi kohtuuttomasti työmäärää.

Vakituisessa palvelusuhteessa olevien rikostaustan säännöllistä selvittämistä työsuhteen kestäessä piti hyvänä lähes 70 prosenttia haastatelluista. Sopivana aikavälinä rikostaustaotteiden toimittamiselle reilu 70 prosenttia haastatelluista piti kolmesta viiteen vuotta. Moni kuitenkin piti nykyistä järjestelmää liian raskaana tähän tarkoitukseen. Viidennes haastatelluista totesikin, että seuranta olisi hyvä olla olemassa, mutta mieluummin niin päin, että viranomaisen ilmoittaisi työnantajalle, mikäli työntekijä saisi tuomion rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista.

Haastateltavien mielipidettä kysyttiin myös siihen, voitaisiinko heidän mielestään luoda sähköinen järjestelmä, josta työnantaja pystyisi tarvittaessa tarkistamaan työntekijöidensä rikostaustan. Ajatusta kannatti reilut 70 prosenttia haastatelluista. Eniten ehdotusta kannattivat lupaviranomaiset, kun taas nihkeimmin siihen suhtautuivat TE-toimistot ja työvoiman palvelukeskukset, joiden mielestä sähköinen järjestelmä mahdollistaisi tietojen väärinkäytön ja henkilöiden leimautumisen. Sähköisen

järjestelmän etuna nähtiin muun muassa rikostaustan nopea selvittäminen työhönoton yhteydessä, mikä mahdollistaisi myös lyhytaikaisten sijaisten taustojen selvittämisen. Useat haastatelluista toivat esiin sen, että tietojen haun tulisi tapahtua työntekijän suostumuksella ja mielellään tämän ollessa läsnä. Osan mielestä järjestelmä voisi olla samantyyppinen kuin Valviran Terhikki-rekisteri. Tällöin rekisterin käytön tulisi olla valvottua ja sen käytölle pitäisi olla selkeä peruste. Tunnistautumiseen kaivattiin tässä tapauksessa vahvaa tunnistautumista. Muutama haastateltava toi esille ajatuksen, että rekisteristä saatava tieto voisi olla pelkästään ”saa palkata/ei saa palkata” -tyyppistä.

Yli 80 prosenttia haastatelluista piti tärkeänä, että myös vapaaehtoistyöntekijät saataisiin rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin. Haastatelluista osa toi esiin sen, että vapaaehtoistyöhön voi hakeutua juuri niitä, jotka halusivat päästä vääristä syistä tekemisiin lasten kanssa, koska he tiesivät, ettei heidän taustojaan selvitetäisi. Moni rajaisi menettelyn koskemaan vain osaa vapaaehtoistyöntekijöistä. Perusteena useampi käyttäisi samoja perusteita kuin työ- ja virkasuhteisilla eli että työn tulee tapahtua olennaisesti ja pysyväisluonteisesti lasten parissa. Nykyinen järjestelmä koetaan kuitenkin liian kankeaksi ja työlääksi, jotta se soveltuisi yleisesti vapaaehtoisten rikostaustan selvittämiseen.

Kokoavasti voidaan todeta, että lasten parissa työskentelevien rikostaustan selvittämistä pidetään tärkeänä. Nykyisenkaltainen rikostaustan selvittämiskäytäntö nähdään suhteellisen toimivana. Kuitenkin esimerkiksi vapaaehtoistyöntekijöiden ottaminen mukaan menettelyn piiriin loisi mitä ilmeisimmin paineita nykyisen menettelytavan muuttamiselle. Haastattelujen pohjalta nousi esiin ehdotus siitä, että luotaisiin sähköinen järjestelmä, josta työnantajat ja työnantajaan rinnastettavat tahot voisivat tarkistaa työnhaun yhteydessä työnhakijoiden rikostaustat nopeasti ja vaivattomasti. Tämä edellyttäisi kuitenkin työnhakijan suostumusta. Mikäli työnhakija ei antaisi suostumustaan tietojensa katsomiselle, hän voisi vaihtoehtoisesti toimittaa rikostaustaotteen myös perinteiseen tapaan eli paperiversiona. Työsuhteen kestäessä viranomaisella olisi puolestaan velvollisuus ilmoittaa työnantajalle, mikäli työntekijä saisi tuomion rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista. Työnantajan velvollisuutena olisi pitää työntekijöidensä tiedot ajan tasalla, jotta tieto tuomioista välittyisi oikealle työnantajalle. Velvollisuuden laiminlyönnistä voisi seurata sanktio.

Lähteet

Niskanen, Hannu & Laitinen, Ahti: Tutkimus rikostaustan selvittämislain soveltamisesta. 2004. Työpoliittinen tutkimus nro 258. Turun yliopisto. Työministeriö. Helsinki.

Liite I

Haastattelurunko – työnantajat

Taustatiedot

1. Viranomaisen/organisaatio/toimiala
2. Sijainti (aluehallintoviraston toimialue) Etelä-Suomi
Itä-Suomi
Länsi- ja Sisä-Suomi
Lounais-Suomi
Pohjois-Suomi
Lappi
3. Sijaintipaikkakunnan koko Alle 5.000 asukkaan kaupunki tai kunta
5.000 - 10.000 asukkaan kaupunki tai kunta
10.000 - 20.000 asukkaan kaupunki tai kunta
20.000 - 50.000 asukkaan kaupunki
Yli 50.000 asukkaan kaupunki
4. Vastajaajan sukupuoli Mies
Nainen
5. Vastajaajan virka-asema/tehtävä

Kokemukset lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelystä

6. Oletteko joskus pyytäneet työnhakijaa toimittamaan rikostaustatutteen valitesanne henkilöä tehtävään?
7. Kuinka monta kertaa kaikkiaan? Arvio tai tarkka määrä.
  - Alle 5
  - 5-10
  - 10-50
  - Yli 50 kertaa
8. Keneltä olette pyytäneet otteen?
  - Kaikilta
  - Vain vakituisilta
  - Vakituisilta ja kaikilta määräaikaisilta, joiden työsuhde kestää yli __ kk

9. Rikostaustan selvittämismenettelyyn on ryhdyttävä, mikäli haettavaan työhön tai virkaan kuuluu pysyväisluonteisesti ja olennaisesti työskentelyä lasten kanssa. Mihin Te olette perustaneet harkintanne päättäessänne, kuuluuko haettavana olevaan virka- tai työsuhteeseen tällaista työskentelyä? Onko arviointi ollut vaikea suorittaa?

10. Oletteko joskus jättäneet otteen pyytämättä, vaikka työ on sisältänyt työskentelyä lasten kanssa? Jos olette, mistä syystä?

- Aiemmat työsuhteet
- Tuttuus
- Harkintavalta lain soveltamisessa
- Muu syy, mikä?

11. Onko jotain työtehtäviä tai ammattiryhmiä, joiden suhteen Teillä on ollut vaikeuksia arvioida, kuuluuko kyseinen tehtävä/ammattiryhmä selvittämismenettelyn piiriin?

12. Mitä nämä tehtävät/ammattiryhmät ovat olleet?

13. Miltä osin ongelmia on ilmennyt lain soveltamisessa?

14. Miten olette toimineet näissä ns. rajatapauksissa?

- Soveltaneet varmuuden vuoksi
- Jättäneet soveltamatta
- Kysyneet tulkinta-apua
- Muu, mikä?

15. Oletteko saaneet tähän tulkinta-apua jostain? Mistä?

16. Onko lain soveltamisalan tulkinta pysynyt koko ajan samana lain voimaantulon jälkeen?

17. Kuka toimipaikassanne ottaa rikostaustaotteen vastaan?

18. Ketkä kaikki päätöksentekoon osallistuvat henkilöt saavat nähdä otteen työhönottoprosessin aikana?

19. Mitä rikostaustaotteelle tehdään sen jälkeen, kun se on nähty?

- Palautetaan
- Otetaan kopio
- Arkistoidaan
- En osaa sanoa, joku muu hoitaa asian

20. Kirjataanko tieto otteen esittämisestä? Millainen merkintä tehdään?

- Ote nähty
- Otteen yksilöintitiedot
- Otteen sisältö

21. Onko rikostaustaotteista ilmennyt merkintöjä hakijan syyllistymisestä rikostaustan selvittämislaisissa tarkoitettuihin rikoksiin? Monessako tapauksessa?

22. Onko työnhakija tullut joskus valituksi työsuhteeseen merkinnöistä huolimatta? Millä perusteella? Kuinka usein?

23. Tiedättekö, onko ote aina pakko pyytää työnhakijalta, jos työ sisältää työskentelyä lasten kanssa, vai onko työnantajalle annettu mahdollisuus itse päättää, pyytääkö otetta?

24. Mikäli rikostaustaotteessa on merkintä, tiedättekö, saako henkilön siitä huolimatta palkata?

25. Osallistutteko rikostaustaotteen kustannuksiin vai maksaako työnhakija itse maksun?

26. Onko omassa organisaatiossanne toimintaohjeet rikostaustan selvittämismenettelystä?

27. Mistä olette saaneet tiedon menettelystä ja mistä hankitte tarvittaessa lisää tietoa?

- Tiedotusvälineet
- Ministeriöiden tiedotteet ja koulutustilaisuudet
- Työ- ja elinkeinoministeriön nettisivut tai suora yhteydenotto
- Työmarkkinajärjestöt
- Kollegat
- Muu, mikä?

Näkemykset lain tarpeellisuudesta ja menettelyn toimivuudesta

28. Onko laki mielestänne estänyt sopimattomien henkilöiden hakeutumisen ja pääsyn työskentelemään lasten kanssa? Perustelut.

- Kyllä
- Ei
- Jossain määrin
- En osaa sanoa

29. Onko rikostaustan selvittämismenettely omalta kannaltanne käytännössä toimivaa (nopeus, sujuvuus, helppous)? Arviointi asteikolla 1-3 (1=ei toimi ja 3=toimii).

30. Pitkittääkö menettely työhönottoprosessia ja lisääkö omaa työmääräännne? Arviointi asteikolla 1-3 (1=ei juurikaan ja 3=selvästi).

31. Miten arvioitte menettelyä työntekijän kannalta?

32. Onko sääntely mielestänne toimiva erityisesti määräaikaisissa palvelussuhteissa olevien kannalta ottaen huomioon otteiden kelpoisuus aika (6kk)? Perustelut.

33. Mitä kehittämistarpeita tai ongelmakohtia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyssä mielestänne on vai onko niitä?

Mielipide seuraaviin ehdotuksiin

34. Tulisiko viranomaiselle säätää velvollisuus ilmoittaa työnantajalle, mikäli työntekijä tuomittaisiin rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista?

35. Jos ilmoitusvelvollisuus olisi, mitkä seuraavista selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoslajeista kuuluisivat ilmoitusvelvollisuuden piiriin?

- Lapsiin kohdistuvat rikokset
- Seksuaalirikokset
- Huumausainerikokset
- Väkivaltarikokset

36. Voisiko jonkin/joitain rikoslajeja jättää pois ilmoitusvelvollisuuden piiristä vai tulisiko kaikista rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista ilmoittaa?

37. Voitaisiko epäsovivalle henkilölle määrätä loppuelämän kestävä tai määräaikainen ammattikielto?

38. Pitäisikö ammattikielto määrätä vain tiettyjen rikoslajien osalta vai kaikkien rikostaustaotteella näkyvien rikoslajien osalta?

39. Entä vain tiettyjen ammattien osalta vai kaikkien ammattien osalta, joissa työskennellään lasten kanssa ?

40. Olisiko ammattikiellolle muita vaihtoehtoja?

41. Tulisiko rikostaustaote esittää myös alle kolmen kuukauden mittaisissa työ- ja virkasuhteissa?
42. Tulisiko kaikkien lasten kanssa työskentelevien toimittaa rikostaustaote työnantajalle säännöllisin väliajoin? Mikä olisi sopiva aikaväli otteiden toimittamiselle?
43. Voitaisiko mielestänne luoda sähköinen järjestelmä, josta työnantaja pystyisi tarvittaessa tarkistamaan työntekijöidensä rikostaustan?
44. Tulisiko rikostausta selvittää myös vapaaehtoistyöntekijöiltä?
45. Omia ehdotuksia lainsäädännön kehittämiseksi tai muuta lisättävää/ kommentoitavaa?

Haastattelurunko - lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattorit

Taustatiedot

1. Sijainti (aluehallintoviraston toimialue) Etelä-Suomi
Itä-Suomi
Länsi- ja Sisä-Suomi
Lounais-Suomi
Pohjois-Suomi
Lappi
2. Sijaintipaikkakunnan koko Alle 5.000 asukkaan kaupunki tai kunta
5.000 - 10.000 asukkaan kaupunki tai kunta
10.000 - 20.000 asukkaan kaupunki tai kunta
20.000 - 50.000 asukkaan kaupunki
Yli 50.000 asukkaan kaupunki
3. Vastajaajan sukupuoli Mies
Nainen

Kokemukset lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelystä

4. Miten lasten aamu- ja iltapäivätoiminta on kunnassanne järjestetty eli kuka tuottaa palvelun ja miten rikostaustojen selvittäminen toteutetaan?
5. Käytetäänkö toiminnassa vapaaehtoisia? Jos käytetään, tarkistetaanko heidän rikostaustojaan?
6. Onko laki mielestänne estänyt sopimattomien henkilöiden hakeutumisen ja pääsyn työskentelemään lasten kanssa?
  - Kyllä
  - Ei
  - Jossain määrin
  - En osaa sanoa
7. Tuleeko mieleen kehittämissarpeita tai ongelmakohtia, mitä rikostaustojen selvittämismenettelyyn tai itse lakiin liittyy?

Liite III

Haastattelurunko - työnantajaan rinnastettavat tahot

1. Viranomainen
TE-toimisto
Työvoiman palvelukeskus
Siviilipalveluskeskus

2. Sijainti (aluehallintoviraston toimialue)
Etelä-Suomi
Itä-Suomi
Länsi- ja Sisä-Suomi
Lounais-Suomi
Pohjois-Suomi
Lappi

3. Sijaintipaikkakunnan koko
Alle 5.000 asukkaan kaupunki tai kunta
5.000 - 10.000 asukkaan kaupunki tai kunta
10.000 - 20.000 asukkaan kaupunki tai kunta
20.000 - 50.000 asukkaan kaupunki
Yli 50.000 asukkaan kaupunki

4. Vastajaajan sukupuoli
Mies
Nainen

5. Vastajaajan virka-asema/tehtävä

Kokemukset lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelystä

6. Tarkistatteko työkokeiluun/työpalvelukseen osallistuvilta työnhakijoilta/ siviilipalvelusvelvollisilta rikostaustat, jos työkokeilu/työpalvelu toteutetaan lasten ja nuorten parissa?

7. Miten rikostaustojen tarkistaminen käytännössä tapahtuu? (vain Siviilipalveluskeskus)

8. Kenelle rikostaustaote esitetään?
  - Työnvälittäjälle/Siviilipalveluskeskukselle
  - Työkokeilu-/työpalveluspaikalle
  - Molemmille

9. Kirjataanko tieto otteen esittämisestä? Millainen merkintä tehdään?

10. Mitä rikostaustaotteelle tehdään sen jälkeen, kun se on nähty?
- Palautetaan
  - Otetaan kopio
  - Arkistoidaan
  - En osaa sanoa, joku muu hoitaa asian
11. Osallistuttko rikostaustaotteen kustannuksiin vai maksaako työnhakija / siviilipalvelusvelvollinen otteen itse?
12. Onko rikostaustaotteista ilmennyt merkintöjä työnhakijan syylistymisestä rikostaustan selvittämislaisissa tarkoitettuihin rikoksiin? Monessako tapauksessa?
13. Kuka tekee päätöksen siitä, työllistetäänkö henkilö, jolla on merkintä otteessaan?
- Työnvälittäjä/Siviilipalveluskeskus
  - Työkokeilu-/työpalveluspaikka
14. Onko hakija tullut joskus valituksi lasten parissa tapahtuvaan työvoimapolitiiseen toimenpiteeseen / työpalvelukseen merkinnöistä huolimatta? Jos on, millä perusteella?
15. Onko Teillä ollut vaikeuksia arvioida joidenkin tehtävien osalta, tuleeko lakia rikostaustan selvittämismenettelystä soveltaa tehtävään? Jos vastasitte kyllä, mitä tehtävät ovat olleet ja miltä osin ongelmia on ilmennyt lain soveltamisessa?
16. Onko omassa organisaatiossanne ohjeet rikostaustan selvittämismenettelystä?

Näkemykset lain tarpeellisuudesta ja menettelyn toimivuudesta

17. Onko laki mielestänne estänyt sopimattomien henkilöiden hakeutumisen ja pääsyn työskentelemään lasten kanssa? Perustelut.
- Kyllä
  - Ei
  - Jossain määrin
  - En osaa sanoa
18. Onko rikostaustan selvittämismenettely omalta kannaltanne käytännössä toimivaa (nopeus, helppous, sujuvuus)? Arviointi asteikolla 1-3 (1 = ei toimi ja 3 = toimii).
19. Pitkittääkö menettely työhönottoprosessia ja lisääkö omaa työmääränne? Arviointi asteikolla 1-3 (1 = ei juurikaan ja 3 = selvästi).

20. Miten arvoitte menettelyä siviilipalvelusvelvollisen kannalta?

21. Laissa rikostaustan selvittämismenettelystä on työvoimapolitiittiseen toimenpiteeseen/ siviilipalvelukseen osallistuvalla annettu oikeus kieltäytyä työtehtävästä, johon edellytetään rikostaustaotteen esittämistä. Onko yksikössänne tapahtunut tällaista kieltäytymistä? Kuinka usein?

22. Oletteko havainneet, että lainkohta olisi käytetty väärin eli siihen vetoamalla olisi kieltäydytty epämieluisasta työtehtävästä?

23. Onko lainkohta koettu omassa yksikössänne ongelmalliseksi?

24. Mitä kehittämistarpeita ja ongelmakohtia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyssä on vai onko niitä?

Mielipide seuraaviin ehdotuksiin

25. Tulisiko viranomaiselle säätää velvollisuus ilmoittaa työnantajalle, mikäli työntekijä tuomittaisiin rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista (seksuaali-, huumausaine- ja väkivaltarikokset)? Pitäisikö tieto mielestänne välittää myös Teille?

26. Jos ilmoitusvelvollisuus olisi, mitkä seuraavista selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoslajeista kuuluisivat ilmoitusvelvollisuuden piiriin?

- Lapsiin kohdistuvat rikokset
- Seksuaalirikokset
- Huumausainerikokset
- Väkivaltarikokset

27. Voisiko jonkin/joitain rikoslajeja jättää pois ilmoitusvelvollisuuden piiristä vai tulisiko kaikista rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista ilmoittaa?

28. Tulisiko rikostaustaote esittää myös alle kolmen kuukauden mittaisissa työ- ja virkasuhteissa?

29. Voitaisiinko mielestänne luoda sähköinen järjestelmä, josta työnantaja pystyisi tarvittaessa tarkistamaan työntekijöidensä rikostaustan? Pitäisikö mielestänne myös Teillä olla pääsy tietoihin?

30. Tulisiko Siviilipalveluskeskuksella olla lain mukaan valtuutus rikostaustaotteen pyytämiseksi keskitetysti niiden siviilipalvelusvelvollisten osalta, jotka suorittavat palveluksensa sellaisissa tehtävissä, jotka sisältävät rikostaustan selvittämismenetelyn piiriin kuuluvia työtehtäviä? (vain Siviilipalveluskeskus)

31. Omia ehdotuksia lainsäädännön kehittämiseksi tai muuta lisättävää/kommentoitavaa?

Liite IV

Haastattelurunko - työntekijät

Taustatiedot

1. Työnantaja
Kunta, koulutoimi (peruskoulu, lukio, ammattikoulu)
Kunta, päivähoito
Kunta, sosiaalitoimi
Kunta, lasten aamu- ja iltapäivätoiminta
Sairaala
Seurakunta
Yksityinen työnantaja
Muu

  2. Sijainti (aluehallintoviraston toimialue)
Etelä-Suomi
Itä-Suomi
Länsi- ja Sisä-Suomi
Lounais-Suomi
Pohjois-Suomi
Lappi

  3. Sijaintipaikkakunnan koko
alle 5.000 asukkaan kaupunki tai kunta
5.000 - 10.000 asukkaan kaupunki tai kunta
10.000 - 20.000 asukkaan kaupunki tai kunta
20.000 - 50.000 asukkaan kaupunki
yli 50.000 asukkaan kaupunki

  4. Vastaajan sukupuoli
Mies
Nainen

  5. Vastaajan virka-asema/tehtävä
- Kokemukset lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelystä
6. Onko nykyinen työ-/virkasuhteenne vakinainen vai määräaikainen?

  7. Mikäli vastasitte edelliseen, että vakinainen, kuinka pitkään työsuhteenne on kestänyt?

  8. Mikäli vastasitte, että määräaikainen, oletteko tehneet määräaikaisuuksia aiemmin samalle työnantajalle?

9. Onko teiltä pyydetty rikostaustaote aloittaessanne työn nykyisissä tehtävissänne? Kenelle esititte otteen?

10. Oletteko joskus aiemmin joutuneet esittämään otteen samalle työnantajalle tai muille työnantajille? Kuinka monta kertaa?

11. Mitä otteelle tehtiin sen jälkeen, kun olitte sen esittänyt?

- Palautettiin heti takaisin
- Otettiin kopio työnantajalle
- Arkistoitiiin työnantajan toimesta

12. Oletteko aina saaneet otteen Oikeusrekisterikeskukselta, kun olette sitä pyytäneet? Jos ette ole saaneet otetta, millä tätä on perusteltu?

13. Oletteko viimeisen kymmenen vuoden aikana työskennelleet (pidemmät kuin kolmen kuukauden sijaisuudet /vuosi) niin, ettei teidän ole tarvinnut esittää rikostaustaotetta aloittaessanne työtä? Kuinka usein?

14. Mikäli olette esittänyt otteen 1.1.2012 jälkeen, kuka maksoi otteen?

15. Miltä tahoilta olette saaneet tietoa rikostaustaotteen hankkimisesta?

- Kunta
- Työ- ja elinkeinoministeriö (kirjallisesti, puhelimitse tai internet-sivuilta)
- Työmarkkinajärjestöt/ ammattiliitot
- Oikeusrekisterikeskus
- Työvoimatoimisto
- Työnantaja

16. Missä muodossa saitte em. tietoa?

- Kirjallisesti
- Puhelimitse
- Www-sivuilta

17. Miten tilasitte otteen?

- Puhelimitse
- Sähköisesti
- Sähköpostitse
- Kirjeitse

18. Miten henkilöllisyytenne varmistettiin otetta tilatessanne?

19. Kuinka kauan otteen saamisessa kesti?

Näkemykset lain tarpeellisuudesta ja menettelyn toimivuudesta

20. Osaatteko sanoa, minkä vuoksi työntekijöiden rikostaustoja pyritään selvittämään tiettyjen työtehtävien kohdalla?

21. Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain tarkoituksena on suojella lasten henkilökohtaista koskemattomuutta ja edistää heidän henkilökohtaista turvallisuuttaan. Mitä mieltä olette laista lasten suojelemisen kannalta?

22. Mikäli olette joskus joutuneet esittämään rikostaustaotteen hakiessanne työtä, mitä mieltä olette rikostaustan selvittämismenettelystä omalta kannaltanne (helppo/työläs, nopea/hidas, halpa/kallis, selvä/epäselvä, oikeudenmukainen/epäoikeudenmukainen)?

23. Onko sääntely mielestänne toimiva erityisesti määräaikaisissa palvelussuhteissa olevien kannalta ottaen huomioon otteiden kelpoisuus aika (6kk)?

24. Mitä kehittämistarpeita tai ongelmakohtia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyssä mielestänne on vai onko niitä?

Mielipide seuraaviin ehdotuksiin

25. Tulisiko viranomaiselle säätää velvollisuus ilmoittaa työnantajalle, mikäli työntekijä tuomittaisiin rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista?

26. Jos ilmoitusvelvollisuus olisi, mitkä seuraavista selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoslajeista kuuluisivat ilmoitusvelvollisuuden piiriin?

- Lapsiin kohdistuvat rikokset
- Seksuaalirikokset
- Huumausainerikokset
- Väkivaltarikokset

27. Voisiko jonkin/joitain rikoslajeja jättää pois ilmoitusvelvollisuuden piiristä vai tulisiko kaikista rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista ilmoittaa?

28. Voitaisiko epäsovivalle henkilölle määrätä loppuelämän kestävä tai määräaikainen ammattikielto?

29. Pitäisikö ammattikielto määrätä vain tiettyjen rikoslajien osalta vai kaikkien rikos-taustaotteella näkyvien rikoslajien osalta?

30. Entä vain tiettyjen ammattien osalta vai kaikkien ammattien osalta, joissa työskennellään lasten kanssa ?

31. Olisiko ammattikiellolle muita vaihtoehtoja?

32. Tulisiko rikostaustaote esittää myös alle kolmen kuukauden mittaisissa työ- ja virkasuhteissa?

33. Tulisiko kaikkien lasten kanssa työskentelevien toimittaa rikostaustaote työnantajalle säännöllisin väliajoin? Mikä olisi sopiva aikaväli otteiden toimittamiselle?

34. Voitaisiinko mielestänne luoda sähköinen järjestelmä, josta työnantaja pystyisi tarvittaessa tarkistamaan työntekijöidensä rikostaustan?

35. Tulisiko rikostausta selvittää myös vapaaehtoistyöntekijöiltä?

36. Omia ehdotuksia lainsäädännön kehittämiseksi tai muuta lisättävää/ kommentoitavaa?

Haastattelurunko - lupaviranomaiset

Taustatiedot

1. Viranomainen Aluehallintovirasto
Valvira

2. Vastaaajan virka-asema/tehtävä

Kokemukset lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelystä

3. Miten organisaatiossanne on toteutunut rikostaustojen selvittäminen ilmoituksen- ja luvanvaraisissa sosiaali-/terveydenhuoltopalveluissa?

4. Kuinka paljon omassa yksikössä pöydetään rikostaustaotteita vuoden aikana (arvio)?

5. Onko Teillä ollut koskaan vaikeuksia arvioida, tuleeko lakia rikostaustan selvittämismenettelystä soveltaa? Miltä osin ongelmia on ilmennyt lain soveltamisessa?

6. Mitä rikostaustaotteelle tehdään, kun se on nähty?

- Palautetaan
- Otetaan kopio
- Arkistoidaan
- En osaa sanoa, joku muu hoitaa asian

7. Kirjataanko tieto otteen esittämisestä? Millainen merkintä tehdään?

- Ote nähty
- Otteen yksilöintitiedot
- Otteen sisältö

8. Osallistutteko rikostaustaotteen kustannuksiin vai maksaako luvanhakija itse maksun?

9. Onko rikostaustaotteista ilmennyt merkintöjä luvanhakijan syyllistymisestä rikostaustan selvittämislaisissa tarkoitettuihin rikoksiin? Monessako tapauksessa?

10. Oletteko joskus myöntäneet luvan merkinnöistä huolimatta? Jos olette, millä perusteella? Kuinka usein?

Näkemykset lain tarpeellisuudesta ja menettelyn toimivuudesta

11. Onko laki estänyt sopimattomien henkilöiden hakeutumisen ja pääsyn työskentelemään lasten kanssa? Perustelut?

- Kyllä
- Ei
- Jossain määrin
- En osaa sanoa

12. Onko itse selvittämismenettely omalta kannaltanne mielestänne toimivaa (nopeus, helppous, sujuvuus)? Arviointi asteikolla 1-3 (1=ei toimi ja 3=toimii).

13. Pitkittääkö menettely luvanhakuprosessia selvästi ja lisääkö omaa työmääränne? Arviointi asteikolla 1-3 (1=ei juurikaan ja 3=selvästi). Perustelut.

14. Miten arvoitte menettelyä luvanhakijan kannalta?

15. Mitä kehittämistarpeita tai ongelmakohtia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyssä on vai onko niitä?

Mielipide seuraaviin ehdotuksiin

16. Tulisiko viranomaiselle säätää velvollisuus ilmoittaa Teille, mikäli yrittäjä tuomittaisiin rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista sen jälkeen, kun hän on saanut Teiltä toimiluvan?

17. Jos ilmoitusvelvollisuus olisi, mitkä seuraavista selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoslajeista kuuluisivat ilmoitusvelvollisuuden piiriin?

- Lapsiin kohdistuvat rikokset
- Seksuaalirikokset
- Huumausainerikokset
- Väkivaltarikokset

18. Voisiko jonkin/joitain rikoslajeja jättää pois ilmoitusvelvollisuuden piiristä vai tulisiko kaikista rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista ilmoittaa?

19. Voitaisiko epäsovivalle henkilölle määrätä loppuelämän kestävä tai määräaikainen ammattikielto?

20. Pitäisikö ammattikielto määrätä vain tiettyjen rikoslajien osalta vai kaikkien rikostaustalla näkyvien rikoslajien osalta?

21. Entä vain tiettyjen ammattien osalta vai kaikkien ammattien osalta, joissa työskennellään lasten kanssa ?

22. Tulisiko kaikkien Teiltä toimiluvan saaneiden lasten kanssa työskentelevien yrittäjien toimittaa rikostaustaote Teille säännöllisin väliajoin? Mikä olisi sopiva aikaväli otteiden toimittamiselle?

23. Voitaisiinko mielestänne luoda sähköinen järjestelmä, josta Te pystyisitte tarvittaessa tarkistamaan Teiltä toimiluvan saaneiden yrittäjien rikostaustat?

24. Omia ehdotuksia lainsäädännön kehittämiseksi tai muuta lisättävää/ kommentoitavaa?

Haastattelurunko – työntekijä- ja työnantajaliitot

Taustatiedot

1. Organisaatio

2. Vastajasukupuoli   Mies
   Nainen

3. Vastajan toimi/työtehtävä

Näkemykset lain tarpeellisuudesta ja menettelyn toimivuudesta

4. Millainen käsitys Teillä on, tuntevatko työnantajat lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämislain ja osaavatko soveltaa sitä oikein? (vain työnantajaliitot)

5. Onko teiltä kysely paljon neuvoja lain soveltamiseen liittyen? (vain työnantajaliitot)

6. Onko jäsenliittojenne / jäsentenne kautta tullut palautetta liittyen rikostaustan selvittämismenettelyyn? Kuinka paljon?

7. Millaista palaute on ollut (positiivista/negatiivista/sekä että)?

8. Onko palautteessa noussut esiin jotain tiettyjä asioita, mitä?

9. Pystytekö sanomaan, onko puheena oleva laki saadun palautteen perusteella koettu työntekijöiden/työnantajien keskuudessa

a) hyväksi/tarpeelliseksi

b) huonoksi/hyödyttömäksi?

10. Onko itse rikostaustan selvittämismenettely koettu toimivaksi ja tasapuoliseksi seuraavilta osin:

- Menettelyn nopeus

- Menettelyn maksullisuus

- Menettely vakituisten / määräaikaisten kohdalla

- Muita huomioita menettelyn tasapuolisuuteen liittyen

- Miten sääntely on toiminut määräaikaisissa palvelussuhteissa ottaen huomioon rikostaustatotteiden kelpoisuus aika 6kk?

11. Mitä kehittämistarpeita tai ongelmakohtia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyyn liittyy työntekijän/työnantajan näkökulmasta?

Mielipide seuraaviin ehdotuksiin

12. Tulisiko viranomaiselle säätää velvollisuus ilmoittaa työnantajalle, mikäli työntekijä tuomittaisiin rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista?

13. Jos ilmoitusvelvollisuus olisi, mitkä seuraavista selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoslajeista kuuluisivat ilmoitusvelvollisuuden piiriin?

- Lapsiin kohdistuvat rikokset
- Seksuaalirikokset
- Huumausainerikokset
- Väkivaltarikokset

14. Voisiko jonkin/joitain rikoslajeja jättää pois ilmoitusvelvollisuuden piiristä vai tulisiko kaikista rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista ilmoittaa?

15. Voitaisiinko epäsovivalle henkilölle määrätä loppuelämän kestävä tai määräaikainen ammattikielto?

16. Pitäisikö ammattikielto määrätä vain tiettyjen rikoslajien osalta vai kaikkien rikos-taustaotteella näkyvien rikoslajien osalta?

17. Entä vain tiettyjen ammattien osalta vai kaikkien ammattien osalta, joissa työskennellään lasten kanssa ?

18. Olisiko ammattikiellolle muita vaihtoehtoja?

19. Tulisiko rikostaustaote esittää myös alle kolmen kuukauden mittaisissa työ- ja virkasuhteissa?

20. Tulisiko kaikkien lasten kanssa työskentelevien toimittaa rikostaustaote työnantajalle säännöllisin väliajoin? Mikä olisi sopiva aikaväli otteiden toimittamiselle?

21. Voitaisiinko mielestänne luoda sähköinen järjestelmä, josta työnantaja pystyisi tarvittaessa tarkistamaan työntekijöidensä rikostaustan?

22. Tulisiko rikostausta selvittää myös vapaaehtoistyöntekijöiltä?

23. Omia ehdotuksia lainsäädännön kehittämiseksi tai muuta lisättävää/ kommentoitavaa?

Liite VII

Haastattelurunko - lastensuojelujärjestöt

Taustatiedot

1. Organisaatio

2. Vastaajan sukupuoli

Mies

Nainen

3. Vastaajan virka-asema/tehtävä

Näkemykset lain tarpeellisuudesta ja menettelyn toimivuudesta

4. Mitä mieltä olette lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämislain toimivuudesta?

5. Onko laki mielestänne estänyt sopimattomien henkilöiden hakeutumisen ja pääsyn työskentelemään lasten kanssa? Perustelut näkemyksellenne.

- Kyllä

- Ei

- Jossain määrin

- En osaa sanoa

6. Mitkä alat ovat sellaisia, missä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettely mielestänne toimii?

- Lastensuojelu

- Päivähoito

- Koulu

- Liikuntaseurat

- Seurakunnan tarjoamat palvelut

- Yksityisten tarjoamat palvelut

- Sairaalat

- Muu, mikä?

7. Mitkä alat ovat sellaisia, missä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettely mielestänne ei toimi?

- Lastensuojelu

- Päivähoito

- Koulu

- Liikuntaseurat

- Seurakunnan tarjoamat palvelut
- Yksityisten tarjoamat palvelut
- Sairaalat
- Muu, mikä?

8. Onko olemassa muita aloja, joita laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä ei nykyisellään kata, vaikka myös heidän rikostaustansa olisi mielestänne hyvä tarkistaa?

9. Onko jotain työntekijäryhmiä, joilta työnantajat eivät käyttäessään harkintavaltaansa lain soveltamisessa vaadi rikostaustaotetta, mutta joilta mielestänne olisi hyvä tarkistaa rikostausta?

10. Entä mitkä tilanteet seuraavista ovat mielestänne järjestyksessä vaikeimpia lasten suojelemisen näkökulmasta (1 = vaikein ja 5 = helpoin)?

- Vakituiset työ- ja virkasuhteet
- Vapaaehtoistyö
- Yrittäjät, joiden toimialaan ei kuulu alaikäisille annettavat palvelut esim. ratsastustalli, leiripalvelut, lapsi- ja kodinhoitopalvelut
- Kotona perhepäivähoitajana tai perhehoitajana toimivien puolisot
- Lyhyet (alle 3kk) työsuhteet
- Muu, mikä

11. Mitä kehittämistarpeita tai ongelmakohtia lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyssä on?

Mielipide seuraaviin ehdotuksiin

12. Tulisiko viranomaiselle säätää velvollisuus ilmoittaa työnantajalle, mikäli työntekijä tuomittaisiin rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista?

13. Jos ilmoitusvelvollisuus olisi, mitkä seuraavista selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoslajeista kuuluisivat ilmoitusvelvollisuuden piiriin?

- Lapsiin kohdistuvat rikokset
- Seksuaalirikokset
- Huumausainerikokset
- Väkivaltarikokset

14. Voisiko jonkin/joitain rikoslajeja jättää pois ilmoitusvelvollisuuden piiristä vai tulisiko kaikista rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista ilmoittaa?
15. Voitaisiko epäsovivalle henkilölle määrätä loppuelämän kestävä tai määräaikainen ammattikielto?
16. Pitäisikö ammattikielto määrätä vain tiettyjen rikoslajien osalta vai kaikkien rikostaustaotteella näkyvien rikoslajien osalta?
17. Entä vain tiettyjen ammattien osalta vai kaikkien ammattien osalta, joissa työskennellään lasten kanssa ?
18. Olisiko ammattikiellolle muita vaihtoehtoja?
19. Tulisiko rikostaustaote esittää myös alle kolmen kuukauden mittaisissa työ- ja virkasuhteissa?
20. Tulisiko kaikkien lasten kanssa työskentelevien toimittaa rikostaustaote työnantajalle säännöllisin väliajoin? Jos kyllä, mikä olisi sopiva aikaväli otteiden toimitamiselle?
21. Voitaisiko mielestänne luoda sähköinen järjestelmä, josta työnantaja pystyisi tarvittaessa tarkistamaan työntekijöidensä rikostaustan?
22. Tulisiko rikostausta selvittää myös vapaaehtoistyöntekijöiltä?
23. Omia ehdotuksia lainsäädännön kehittämiseksi tai muuta lisättävää/ kommentoitavaa?

Haastattelurunko - Oikeusrekisterikeskus

Taustatiedot

1. Vastaajan sukupuoli Mies
Nainen
2. Vastaajan virka-asema/tehtävä

Rikostaustaotteet

3. Kuinka paljon lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelystä annetussa laissa tarkoitettuja rikostaustaotteita on tilattu vuosittain lain voimaantulosta alkaen (2003...2012)?

4. Kuinka monessa em. rikostaustaotteessa on vuosittain ollut merkintä rikoksesta? (v. 2003...2012)?

5. Millä eri tavoilla rikostaustaotteen voi tilata? Kuinka paljon eri tapoja käytetään (suuruusjärjestys (1 = eniten ja 5 = vähiten)?)

- Puhelimitse
- Sähköpostitse
- Sähköisesti
- Kirjeitse
- Itse käymällä

6. Millä tavoin toimitatte otteen ja kuinka paljon eri toimitustapoja käytetään (suuruusjärjestys: 1 = eniten ja 3 = vähiten)?

- Postitse
- Annetaan tilaajalle henkilökohtaisesti
- Muulla tavoin, miten?

7. Miten varmistatte otteen tilaajan henkilöllisyyden?

8. Kuinka kauan otteen toimitus kestää (keskimääräinen arvio sekä vaihteluväli)?

9. Kuinka kauan koko prosessi (pyynnön vastaanotto, tiedon haku ja otteen toimitaminen) vaatii keskimäärin organisaationne työntekijältä aikaa?

- Alle 15 min
- 15-30 min
- Yli 30 min, kuinka paljon?

10. Osaatteko sanoa, kuinka työntekijöidenne käyttämä aika otteiden toimittamiseen on muuttunut lain voimassaolon aikana ja millaisia muutoksia siihen on näköpiirissä lähiaikoina? Mistä mahdolliset muutokset johtuvat (esim. tekniset seikat, vaikuttaako RITU-järjestelmän käyttöönotto)?

11. Rikostaustaote annetaan vain yli kolme kuukautta kestäviin työ- ja virkasuhteisiin. Onko ote mahdollista saada myös tätä lyhyempiin työsuhteisiin? Millä perusteella?

12. Onko Teillä ohjeistus siitä, millaisiin työtehtäviin otteen voi saada vai saako otteen aina, kun sitä pyytää?

13. Tiedättekö, ovatko työntekijänne joskus kieltäytyneet toimittamasta rikostaustaotetta? Millä perusteella?

14. Onko rikostaustan selvittämismenettely Teidän näkökulmastanne toimiva?

15. Mitä mahdollisia ongelmia rikostaustan selvittämismenettelyyn liittyy ja miten menettelyä voitaisiin edelleen kehittää?

Mielipide seuraaviin ehdotuksiin

16. Tulisiko viranomaiselle säätää velvollisuus ilmoittaa työnantajalle, mikäli työntekijä tuomittaisiin rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista?

17. Jos ilmoitusvelvollisuus olisi, mitkä seuraavista selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoslajeista kuuluisivat ilmoitusvelvollisuuden piiriin?

- Lapsiin kohdistuvat rikokset
- Seksuaalirikokset
- Huumausainerikokset
- Väkivaltarikokset

18. Voisiko jonkin/joitain rikoslajeja jättää pois ilmoitusvelvollisuuden piiristä vai tulisiko kaikista rikostaustan selvittämismenettelyn piiriin kuuluvista rikoksista ilmoittaa?

19. Tulisiko rikostaustaote esittää myös alle kolmen kuukauden mittaisissa työ- ja virkasuhteissa?

20. Tulisiko kaikkien lasten kanssa työskentelevien toimittaa rikostaustaote työnantajalle säännöllisin väliajoin? Mikä olisi sopiva aikaväli otteiden toimittamiselle?

21. Voitaisiko mielestänne luoda sähköinen järjestelmä, josta työnantaja pystyisi tarvittaessa tarkistamaan työntekijöidensä rikostaustan?

22. Tulisiko rikostausta selvittää myös vapaaehtoistyöntekijöiltä?

23. Omia ehdotuksia lainsäädännön kehittämiseksi tai muuta lisättävää/ kommentoitavaa?

Tekijät Författare Authors Wellbe Oy EM, JM, SVM Aino-Mari Huhtamäki EM, juris stud. Minna Leikkainen MBA Tomi Huhtamäki	Julkaisuaika Publiceringstid Date Oktober 2013 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Undersökning av hur lagstiftningen om förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn fungerar och om utvecklingsbehoven	
Tiivistelmä Referat Abstract <p>Lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002) trädde i kraft vid början av 2003. Enligt lagen ska arbetsgivaren innan ett arbetsavtal ingås eller före utnämning till tjänst kontrollera om personer som utses till att arbeta med barn har en brottslig bakgrund. Syftet med lagen är minska barnens risk att bli sexuellt utnyttjade, utsättas för våld eller lockade till att använda narkotika. Lagen främjar barnens rätt till en trygg uppväxt- och studiemiljö.</p> <p>Syftet med uppföljningsundersökningen var att få information om i vilka avseenden det har upplevts att den gällande lagstiftningen fungerar och i vilka avseende det finns reformbehov, som i fortsättningen bör beaktas när utvecklingen av lagstiftningen bedöms. I undersökningen ges en heltäckande bild av genomförandet av förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund i praktiken. Granskningen fokuserar på hur förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund fungerar ur olika parter synvinkel. Dessutom utreds frågor i anslutning till tolkningen av lagen. I undersökningen granskas också åsikterna om förslagen till utveckling av lagstiftningen.</p> <p>Undersökningen genomfördes som en intervjuundersökning. De som är delaktiga i förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund är en begränsad målgrupp och i undersökningen kartläggs på ett övergripande sätt olika parter erfarenheter av lagstiftningen. I undersökningen har intervjuats arbetsgivare, med arbetsgivare jämförbara aktörer samt tillståndsmyndigheter, Valvira och regionförvaltningsverket samt rättsregistercentralen, som beviljar straffregisterutdrag. En viktig målgrupp för undersökningen var också de arbetstagare vars arbetsuppgifter lagen tillämpas på. På organisationsnivå har man intervjuat arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer samt barnskyddsorganisationer.</p> <p>Ett sammandrag av undersökningsresultaten presenteras i kapitel 3. Undersökningen genomfördes av Wellbe Oy med experten Aino-Mari Huhtamäki som ansvarig.</p> Kontaktperson vid arbets- och näringsministeriet: Avdelningen för arbetslivs- och marknadsfrågor/ Sami Teräväinen, tfn 029 506 0088	
Asiasanat Nyckelord Key words anställningsförhållande, brottslig bakgrund, kontrollförfarande, straffregister, barn, ungdom	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN	Verkkojulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562
ISBN	ISBN 978-952-227-794-7
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 79	Kieli Språk Language Suomi, Finska, Finnish
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Vain sähköinen julkaisu Endast som elektronisk publikation Published in electronic format only

Tekijät Författare Authors Wellbe Oy Aino-Mari Huhtamäki Minna Leikkainen Tomi Huhtamäki	Julkaisu-aika Publiceringstid Date October 2013 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Study on the functioning and development needs of legislation on checking the criminal background of persons working with children	
Tiivistelmä Referat Abstract <p>The Act on Checking the Criminal Background of Persons Working with Children (504/2002) took effect at the beginning of 2003. The Act stipulates that employers must check the criminal background of persons selected to work with children before concluding an employment relationship or before appointing to state office. The aim of the Act is to reduce the risk of children being sexually abused, ending up as victims of violence or being enticed to use narcotic substances. The Act serves to promote children's right to a safe environment for growth and studying.</p> <p>The purpose of the follow-up study is to gain information on which parts of the Act are viewed to function well and which parts need to be reviewed when assessing the requirements for developing the legislation. The study presents an extensive picture of the implementation of the criminal background checking procedure. The study focuses on the functioning of the criminal background checking procedure from the point of view of all the parties. In addition, questions concerning the interpretation of the Act are examined. The study also looks at opinions on suggestions on how to improve the legislation.</p> <p>The study was carried out as an interview study. The parties involved in the criminal background checking procedure are a restricted target group and the study comprehensively maps the parties' experiences on the Act. Employers, parties equated with employers and permit authorities, the National Supervisory Authority for Welfare and Health (Valvira) and the Regional State Administrative Agency AVI and the Legal Register Centre issuing the criminal records extracts were interviewed. An important target group of the survey were the employees whose jobs are subject to the regulations. At the NGO level employers, employees and child protection organizations were interviewed.</p> <p>A summary on the results of the survey is presented in chapter 3.</p> <p>The study was carried out by Wellbe Oy, with specialist Aino-Mari Huhtamäki responsible for the study.</p> Contact person within the Ministry of Employment and the Economy: Labour and Trade Department/ Sami Teräväinen, +358 29 506 0088	
Asiasanat Nyckelord Key words employment relationship, criminal background, checking procedure, criminal records extract, child, youth	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN	Verkkojulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562
ISBN	ISBN 978-952-227-794-7
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 79	Kieli Språk Language Suomi, Finska, Finnish
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Vain sähköinen julkaisu Endast som elektronisk publikation Published in electronic format only

Tutkimus lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelyä koskevan lainsäädännön toimivuudesta ja kehittämistarpeista

Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämismenettelystä annettu laki (504/2002) on ollut voimassa vuoden 2003 alusta. Seurantatutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa siitä, miltä osin voimassa oleva lainsäädäntö on koettu toimivaksi ja miltä osin lainsäädännössä on uudistamistarpeita. Tutkimuksessa esitetään kuva rikostaustan selvittämismenettelyn toteuttamisesta käytännössä ja selvitetään lain tulkintaan liittyviä kysymyksiä. Tutkimuksessa tarkastellaan myös mielipiteitä eri ehdotuksiin, joilla lainsäädäntöä voitaisiin kehittää. Selvitys on toteutettu haastattelututkimuksena, jossa kartoitettu rikostaustan selvittämismenettelyn eri osapuolten kokemuksia lainsäädännöstä.

Verkkojulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-227-794-7

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY